

ЗВІТ ДИРЕКЦІЇ

Ц. К.

II. Гімназії в Перемишлі

за шкільний рік

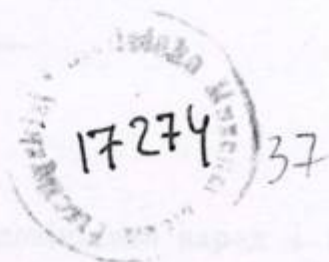
1901/902.

ПЕРЕМИШЛЬ.

З друкарні Н. Джулинського, під управою І. Лазора.
1902.

Франц Прешерен.

ЗМІСТ.

- I. Франц Прешерен, найбільший словінський поет. Його життя і твори, написав *Сильвестер Яричевський*.
- II. Шкільні вісти — Директора.

Франц Прешерен.

I.

Насамперед кілька слів про сам словінський народ і його літературу.

Словінці чи там Словенці творять північно-западну часть південного Славянства. У своїй мові зовуть они себе іменем Slovenci (ч. о. Slovenec, Slovenka), свою країну Slovensko, мовуж своєю словенською. У Німців мали вони назву Вендів і Вєндів. Давнійші слависти називали Словінців деколи й Хорутанами, чи пак Корутанами — (Італійці мали для них назву Schiavi), се однак виглядає так, якби хто назвав усіх Русинів-Українців — Гуцулами.

Малий сей народець — несповна півтора мільона душ — належить до тої південно-славянської галузи, що Серби, Хорвати, Болгари і те племя, від якого маємо церковно-славянський язик. Словінці живуть у південно-западній частині Австрії і в північно-східному углі Італії, а іменно в Стирії, Корутанії, Країні, Істрії, в південно-западній Угорщині і Фріюлі (резяни). Перемішані вони з Німцями, Мадярами й Італійцями, не споминаючи вже о Хорватах. Градець (Gratz) майже увесь німецький. Словінці заняли собою головню Країну, якої головне місто Любляна (Laibach) є осередком їх умового й політичного руху.

Словінці — се Веняминок великої славянської родини. Вся славянська братія, звістно, веде проміж собою взаїмні борби *); з південних Славян горячать ся передівсім Серби, Хорвати й Болгари, тратячи у вічному антагонізмі гарні свої сили — одні Словінці не ведуть борні з братом, маючи до діла з переможною силою німецькою, за якою стоїть культура й історична традиція. Щоби витривати, устояти ся в такій боротьбі, треба великого напняття інтелектуальних сил народу, неабиякої продуктивности на полі культури,

*) З виїмкою Лужицких Сербів, що не мають побіч себе славянського брата, з яким би могли боротись.

праці. І Словінці виобразували в собі гарну кріпость, піднесли свій люд до вершини національного самопізнання і подарили світові неоден могутний талант, що виробився серед напруженої роботи (пр. Копітар, Мікльошіч, Облак і т. д.) на царині науки і літератури.

Довгий час вони оставали під впливом романо-германської культури, що й відбилося на їхній літературі дуже виразно. Хорватско-словацька література церковна не вибила глибокого пятна на словінській словесности, хотя в Істрії, коло Терста (Triest) і в Гориції заховалися так довго сліди славянського богослуження.

Про словінську літературу на народній мові можна говорити доперва від року 1550. А була то література майже виключно церковна аж до другої половини XVIII. віка.

Усю словінську літературу, з того часу починаючи, можна поділити на слідуєчі доби:

1. *Доба реформації — протестантська* (1550—1595), якої головним представником уважаєся Прімус Трубар, протестантський духовник. На своєму бурливому життю написав дуже багато пісень побожних, катехизмів, переклав Новий Завіт і видав перший словінський календар (1582). Переводив багато з німецького, томуж і мова його творів повна германізмів. Помічниками і наслідниками його в роботі ширення протестантизму були: Севастиан Крель з Вінави, Юрій Юрічіч, Дальматин і Адам Богоріч. Слідуюча

2. *Доба католицького письменства* (1595—1765) дала багато письменників, що писали головню проти реформації. От найважливіші з них: Тома Грен („krajinsky apostol“), М. Мікец, Чандік, знаменитий проповідник Ян Людвік Шенлебен, а передісім барон Ян Вайкарт Вальватор, що видав монографію Країни й Корутанії і прекрасне діло: „Die Ehre des Herzogthums Krain“, в якому подає докладний і вірний образ рідної землі. Найбільшим ученим з тієї доби був Ян Поповіч, філософ, теолог, фізіолог, ботанік. Був професором німецької літератури на віденському університеті й звівся противником німецького Арістарха Готшеда. Писав також словінську граматику й словар.

3. *Доба передромантична* (1765—1830), що завдячує свій почин августинови Маркови Погльнови. Він видав не тільки граматику, словар, всякі молитовники, катехизми і проповіді, але й книжки про господарські праці „селянам для потреби й помочи“ і сьміховинки. Язик у його не дуже гладкий, в словари повно власних видумок, та все таки заслуга його в тому, що спонукав земляків до поважнішої роботи. Повстали й поети, як: Інез Дамасцен (Фелікс Дсв), що написав лібретто до першої словінської опери „Belin“, котрої композитором був учитель Яків Зунан коло р. 1780. Органіст Реперж і Редескін збирають словінські пісні з мелодіями; Антон Лінгарт пише комедії і „пробу

історії Країни і інших південних Славян в Австрії"; Юрій Япель складає церковні пісні, що їх співвають Словінці ще й нині; меценатом літератури й науки стає те ще і сам працює на тому полі барон Жіґа (Жигмонт) Зоїс. На його сальонах сходяться такі мужі, як: Япель, Кумердей, Лінгарт, Воднік, Копітар, Равнікар, Метелько і т. и. Він подавав тон, пораду, навіть теми сьогочасним писателям. За своє меценасівство не бажав похвальних пісень.

Від Валентина Водніка жадав: „Alles, was aus ihrer Feder kommt, muss im Volkston und fürs Volk geschrieben sein.“ Найбільшим талантом поетичним сеї доби є Валентин Воднік, монах-францісканин, опісля за дозволом єпископа євїцький духовник. Подорожував багато по рідній землиці, став учителем поезики, потому історії й географії в люблянській гімназії, вкінці директором гімназії, а під французькою владою (1810.) інспектором шкіл елементарних (écoles primaires). В р. 1814. переходить в стан спочивку за оду „Ilirija oživiljena“, в котрій славить Наполеона. Для людської просвіти видає „Velika pratika“ — календар, а в кінці першу словінську газету п. з. „Ljubljanske Novice“.

Як поет уживав з початку класичної форми метричної, потому (почавши з пісні „Zadovolne Krajne“) підхоплює тон і форму людської пісні і співає, „kar mat' je učila“. Воднік збирав уже народні пісні і знав гарно старі балади народні. Баладу „Pegam ino Lambergar“ дав професорови Зуппанчичови, що видав 1807. першу народню пісню словінську з німецьким перекладом. Та все таки Воднік любувався найбільше в горішнокраїнських пісеньках, що походили з німецьких „Vierzeilige“. Єсть він словінським анакреонтиком.

Леопольд Фолькмер пише в дусі Гелерта, Гляйма і Лесінґа; Модрінґяк, Урбан Ярнік взираються також на німецьку літературу, а лише людський співець-автодидакт Міґа Андреаш підслухує рідну арию.

Побіч Водніка заслужився для чистоти мови Матевж Равнікар і став отцем словінської прози.

Настала пора спорів язикових, так звана „азбучна війна“ і тут вплив великий славист Єрней (Варфоломей) Копітар (1780—1844), про якого розводити ся ширше не тут місце. Згадаю хіба про те, що діяльність Копітара відносила ся до всіх Славян а найбільше Сербів, котрим він сотворив ув особі Вука Степановича Караджіча реформатора їхньої правописи й мови. Його учеником був славний Міклошич, що поклав нові підвалини під будову славянської філології в Відні.

4. Доба романтично-народна від Прешерна р. 1830 до 1870. В Любляві вийшли чотири книжки альманаха „Kranjska Čbelica“ (ичола), котрий по цензурним причинам перестав відтак виходити. Редактором „К. Čbelic-и“ був ідеальний бібліотекар з Любляни Міґа Кастелец; властивий отець єї, Матей Чоп, не міг

переняти редакції ізза того, що був цензором. Сей Чоп — то одна з найспосібніших голов сеї доби. В чотирох роках покінчив шість клас і знав уже тоді багато мов, навіть орієнтальних. Метелько обучав його в мові словінській, Воднік в італійській. Як учитель гімназії дістав ся до Реки (Фіюме) і навчив ся ту мови хорвацкої, польської й англійської; 1820 р. жив у Львові; 1835 р. втопив ся в ріці Саві підчас купелі. Був се найученіший і найбільше образований під зглядом естетичним член кружка „Čbelic-i“. Прешерен присвячує пам'яті його п'ять поезій. Його вважають моральним отцем Прешерена, бо й справді він звернув увагу Пр. на різноманітні форми поетичні, був лагідним цензором в порівнянню з віденьським цензором Копітарем, котрий не мав ніякого хисту до поезії, ані єї зрозуміння і виступав проти Прешерена дуже остро.

М. Кастелянц писав не злі поезії, хиба трохи за сентиментальні. Плідним поетом був Яків Зупан, учений славіст і богослов. Духовники з єпископом Вольфом на чолі переслідували його завзято.*) Писав стилем таким незрозумілим і „вченим“, що поезії його читати треба конечно з коментарем.

Гольцапфель співав про майські рожі, терне, мотилі — зівсім на французький лад. У. Ярнік складає пастирські ідилії ладом Матіссона, Гельти і Їляйма (пісні іренадирські). Левічнік — се знову співець туги. Перекладав у молодости Шіллера і звідси переняв манеру писавя. Все те попередники великого Прешерена. Виростає він у словінській літературі по Водніку як справжній титан чувств і запалу. І за нього і після нього знайшли ся в літературі словінській гарні сили. Межи иньшими визначає ся Станко (recte Яков) Враз (recte Фрас) („Narodne pesmi ilirske“) Йован Весель-Косескі (шілерівським патосом і патріотичним католицько-романтичним духом навіяні поезії), Франтішек Левстік Йосип Юрчіч, творець и мистець словінського романа.

Сімон Ёнко: лірика любовна і патріотична в народнім дусі й простій народній формі, при тім великий песиміст в дусі Байрона і Гайне. Від нього походить текст словенської марсиліанки „Na prej zastava“, до котрої уложив мелодию Даворин Ёнко. В своїх піснях сумує та накликає славянство до діла. В одній вірші бажає, щоби похоронено його на „visoki Tatri“, звідкиль мігби дивити ся „na vse štiri strani, Dokler bela zora Dneva ne oznani“.

Б. Новійша доба від Стрітара 1870. до менше-більше 1896., що починає найновішу добу словінської літератури. В р. 1870. вийшов у Відни Стрітарів „Zvon“.

*) Знана його вірша: „Zwei Gelehrte hat Krain besessen,
Den einen hat Wolf, den anderen die Sau gefressen“.
Тут має на думці себе і Чопу, що згинув у філах Сави (Sau).

В начатках своїх не приєдна зівсім нових думок, поглиблювано давнійші. Запанували всякі патріотичні „віршороби“; згадувано з тугою бувальщину, роздумувано неясно над покликаним славянства. Вічна філюльопія і переборщене подивлюване народної наївності й оригінальності, а передівсім недостаток якої там мудрої критики. Потреба було реформатора. З'явився він в особі Йосипа Стрітара (поет. ім'я: Борис Міран). Виступив у перше зі знаменитим вступним словом до пісень Прешерена, видав з Юрчіком альманах „Mladika“, далі свої „Pesmi“ і став редактором „Zvon-a“ що мав тоді багато прихильників і ворогів. Закрив видавництво „Zvona“ і випустив проти своїх ворогів дуже острі „Dunajské sonety“, а потому відновив „Zvon“, котрий з р. 1881. перемінив свою назву на „Ljubljanski Zvon“ і згуртував коло себе найвизначніших письменців словіньських. — Стрітар заявляє творчість на різних полях: пише поезії, пісні, новелі, романи, драматичні образки, критичні й літературні студії, сатири й гуморески. Всюди виступає як муж із європейським світоглядом а славянським серцем. У нього зродила ся романтична думка, що Славяне мають розпочати нову добу в розвою людскости. („Mojemu narodu“ 1869).

Як поет не дорівнює силою полету Прешернови ані Ёнкови ані не визначає ся такою людвою наївностю в піснях як Левстік. Прешеренови рівня він що-до світогляду й багатства форм та повнозвучною мовою. Знайдець ся в його творах і світовий біль (перший його роман „Zorin“).

Стрітар виплекав цілий ряд молодих поетів, а межі ними визначають ся передівсім Сімон Ірегорчіч і Антон Ашкерц. Поезії Ірегорчіча (у „Zvon-i“ підписані буквою X) визначають ся рефлексивною, елегійною і ідилічною лірикою. Тужить він за свободою „полониньського раю“. Сам нещасний — співчуває сердечно нещастю інших — одурених світом, отуманених підлими людьми. А нарід словіньський заслужив на його думку бути „святим“, бо витерпів тільки.

Контрастом Ірегорчіча єсть войовничий, палкий Антон Ашкерц. Перші пісні оголошує в „Zvon-i“ 1880 („Trije potniki). Під іменем Gorazd став писати балади, романси й легенди. („Balade in romance, Lirske in epske poezije). Муза його не є сантіментальна ані плаксива; кличе до праці й бою проти тьми і тиранії. Ворогам славянства не грозить „мечем кривавим“, бо „Napredek (поступ) a prosveta (просвіта) to naša bo osveta (пімста)!“ Про ідеали свої співває в баладах, легендах і романах, що їх складає після взорів і подань інших Славян; черпає також з багатой скарбниці орієнтальної поезії, іменном з індійської мітології. Найбільшою заслугою Ашкерца єсть те, що є першим реалістом великоруского типа в поезії словіньській. Молодші поети брали собі по найбільшій частині взорець з Ірегорчіча. В останніх же роках слідно по поетичних

псевдонімах з великоруским окінченням, що вплив великоруского реалізму вникає в словінську поезію. Се заслуга Ашкерца.

Побіч Ірегорчіча і Ашкерца згадати стоїть: Кріляна, Івана Єнка (брата Сімона), Люїзу Песійякову і Павліну Найкову, гумориста дра Вал. Зарнїка, дра Йос. Вошнїяка (соціальні романи). Плідним писателем є Іван Тавчар („Povesti“, роман „Ivan Slavelj“) і реаліст Янко Керснїк (первий роман „Na Žezinjah“ „Očetov greh“), що знає люд знаменито, уміє вивести живу, повну духа конверзацію і закресити свої твори чудовим гумором. Удали ся йому соціальні романи: „Cyclamen“ і „Agitator“.

Від р. 1895 слїдні у молодих писателїв натуралїстичні напрямки. Найбільшеж вплили в „Ljublj. Zvon-у“: Радосл. Мурнїк, дотепний и острий сатирик; Кароль Доленц і Франц Іовекар. Против нових літературних стремлїнь виступило духовенство і потягло за собою спору часть старшої суспільности. З сим роком а радше з роком 1896. починає ся

6. доба „модерни“ і концентрації. Найновїйша струя, „модерна“ вплила на царину словінської літератури під знаком європейської нервозности, принесла багато річей малої стійности, але й подарувала Словінцям таких поетів, як Зупанчіч і Цанкар (а також Кетте і Александров.)

Зупанчіч¹⁾ се блискучий лірик, повний французкої змисловости й гармонії, але й рідного гумору і шутливости, веселости й задоволення з життя; закреска в його національна. Цанкар²⁾ знову фейлетонїст par excellence, визначає ся чудовою ритмікою мови, наскрізь мистець-формалїст („штука для штуки“) без інтелектуальної основи і тенденційних претенсій. З його пера виходять і драми, але їх не виведено ще й доси на сценї.

Найліпшим наслїдником Прешерена бувби Кетте, колиб його була не забрала Словінцям передчасна смерть — на 22. році життя. Він найблизший мотивами до Прешерена і висцьївав найгарнїйші сонети, які лиш має словінська література. Він і Александров³⁾ (Йос. Муря) означають поворот словінського духа зі світового базарища в родимі околиці-сфери, се „пригадка про самих себе“ про власну расу и Славявщину — се період концентрації — період, в якому працює ся багато на полі пізнання всіх славянських літератур. Ашкерц видає великоруску антольоїю „Ruska Antologija“; Іван Приятель пише критичні розправи про Толстого, Салтикова-Щедрина, Чехова, Горького, Конопніцку — а все з гар-

1) Перший том поезий „Z čari opojnosti“.

2) Перший том поезий „Erotica“. Люблянський єпископ закупив їх і спалив.

3) Помер на ту саму слабість (туберкульоза) і в тій самій комнаті. Мають вийти (може і вийшли вже) в тих днях в Люблані його поезії, зредаговані Іваном Приятелем.

ними перелогами¹⁾; для Ашкерцової антології зладив 20 поезій різних російських поетів і написав кілька добрих новел; Франко Слєбінгер пише про Шевченка і переводить йогож поезії і т. д. Рух на цілій лїнії.

Певну підпору словінського письменства становлять 1) численні товариства, з котрих найважливіші: „Družba sv. Mohorja“ в Целоваци, се вїби наша „Просвіта“, числить понад 76.000 членів; „Matica Slovenska“ в Люблянї (передівсім научні твори); „Dramatično društvo“ (дбає про театр і штуки для його); „Pravnik“ видає „Slovenski Pravnik“; „Glasbena Matica“ — музичні твори.

2) Часописи і журнали, з яких найважливіші; „Ljubljanski Zvon, Dom in Svet, Slovenka, Slovanska knjižnica“; дзєвники: „Slovenski Narod, Slovenec, Edinost, Soča, Mir, Slovenski Gospodar, Glas Naroda (в Новім Йорку) Delavec i Svoboda“ (у Відни) і т. и.

Тільки покоротї про Словінців і їх літературну фізіогномїю. А тепер про їх чільного поета.

II.

Коли в р. 1900. зібрали ся Словінцї сьвяткувати сотні роковини уродин Прешерена, показало ся, що не мають навіть вірного образу його лиця! І треба було удати ся на дорогу комбінацій, слїдкуючи за деякими не конче певними даними. Так забуто про того, що рідну поезию увінчав немертєльними лаврами, людови подарив перлини-пїснї, які сьпївають ся й дсеи. Винуватї тому відносини, серед яких прийшло ся поетови сьпівати невмиручі пїснї ..

Франц Ксаверий Прешерен²⁾ (він сам писав ся: France Ksaverij Prešérin) або Prešeren, як пишуть його назвиско і тепер єще деякі Словінцї (наголос в обох разях на другім складї) родив ся в Горішній Країні в верховинському селї Вербї (Vrba) в мужичїй хатї. Се околиця міста Вельдес, в поближу Караванки і Юлійскї Альпи, тудиж і пливе ріка Сава. Прегарна околиця, люд рослий, чудовий диялект верховинський. Отець його Семен (прїзвищем Рїбіс (Рибак) мав єще пять доньок і двох синів. Від матери навчив ся відай рано вже по нїмецки, бо вона тою мовою володіла гарно. На семім роцї віддав його дядько Йосиф Прешерен, парох сєла Копань в Долїшній Країні, в народну школу в місточку Рїбницї (Reifnitz.) Тут засьвітїло перше сьвітєльце неневне в буйній головцї малого верховинця. На тринайцятomu роцї їде в Люблян у гімназию, котру кїнчить на двайцять першому роцї зі знаменитим поступом. І хоть прийшло ся лекциями заробляти на хлїб, він пра-

¹⁾ Видав том оповід. Чехова (180 стор.)

²⁾ Прешерен — думний, гордий

цював більше понад гімназійну програму так, що до Відня, де записався на віділ правничий, прийшов молодцем освітленим. Немало причинилося до піднесення його сил інтелектуальних ще і знайомство з М. Чопом, що був від нього старший о три роки. У Відні знову журба о прожиток. Давав лекції класичних мов, а в кінці став на якийсь час домашнім учителем у знанім Кліковстремовім інституті. І тут зродилося знайомство, записане на картах словенської й німецької літератури. Межи учениками Прешерена находився граф Антон Александер Ауерсперг, пізніший німецький поет Анастасіус Грін (Anastasius Grün), Прешерен звав його „Zelenec“, з котрим зв'язався наш Словинець щирою дружбаю. Вони читали спільно неодну річ, межи иншими словенського історика Вальвазора. Граф-поет заховав для Прешерена вічну вдяку. По смерті Пр. в р. 1849. пише він до „Slovensko društvo“ в Люблянї, що він „зобов'язаний Преш. до найгорячішої, безконечної вдяки, яку тільки ученик завинив учителеви своїх літ молодих.“ І додає: „Wenn jemals der in der Knabenbrust schlummernde Funke zur edleren Flamme, der unentwickelte Keim zur Blüthe wurde, so danke ich es ihm vor Allen!“ Йогож пам'яті присвятив „Nachruf an Preschiren“. В той час уже писав Пр. поезійки по німецьки і словенськи, з котрих одна „Deklétom“ (дівчатом) надрукована 1827. в люблянському „Illyrisches Blatt.“

Студії покінчив Пр. 1826., а 1828. досягнув ступень доктора прав і видав свою першу наукову працю п. з. „Gegenstände der öffentlichen Vertheidigung“ в друку Мехітаристів у Відні.

Як ми згадали, ще за його побуту в Відні, з'явився в „Illyr. Blatt“ перший надрукований вірш п. з. Deklétom з німецьким перекладом. Деяко про перші почини його музи знаємо з листа його до Чопа з р. 1832. „Як юрист четвертого року показав я своїм друзям теку „carminum carniolicorum“; оден з них, Тренц, що тепер божевільний, намовив мене, щоб я їх подав до читання Формуляріусови (так зове Пр. Коштар). Були вони зі зглядом метричного і граматичного менше-більше те, що кантілени Левічняка. Формуляріус дав мені добру раду, підтримати їх у теї парі літ, а потім взяти до рук пильник. Quod consilium secutus omnia incendio tradidi exceptis: Povodnji mož, Lenora et Lažnivi pratkarji, з яких перші ще нині що до риму і метра documenta dant, quo sint tempore nata.“

Деякі історики літератури хотіли довести, що Прешерен познайомився з Челяковским вже під час наук університетських у Відні. Це безосновне. По найновішим джерелам перебував Челяковский 1822—28 у Празі, у Відні був 1821, а Прешерен прибув туди восени 1822.

В наддунайській столиці зацікавився Пр. австрійською літературою віденською. Тоді жив у Відні Фрідріх фон Шлегель. Коштар розписував по віденських „Wiener Jahrbücher“ про

новини на полю славянської літератури. Анастазій Ірін був особистим знакомим Улянда і з відеи то пішло, що перші поезії Прешерена, передівсім баляди, суть в стилі Уляндових.

В р. 1828. став поет безплатним практикантом при ц. к. камеральній прокуратурі в Любляні. 1832. р. удає ся до Целовца, приготує ся до адвокатского іспита, складає його, вертає до Любляни і вступає як конціпієнт до канцелярії дра Хробата. Сей умів так гарно обходити ся зі своїм придивним помічником, що не тільки не зразив собі його віколи, ба навіть використав його гарні спосібности.

До того часу відносить ся перший виступ Прешерена в літературі. — В році 1830. вийшов у світ перший зошит альманаха „Kranjska Čebelica“ (або по тодішньому способі писання „Zhbeliza“), з трьома поезіями Преш., у котрих „Slovo od mladosti“ написане 1826. р. і є другою оригінальною його річю. В тій поезії являє ся нам Пр. не як звичайний меланхолік, а як правдивий романтичний маритель, котрого дійсність життя припікає болем.

Р. 1831. з'явив ся в „Illyr. Blatt“ його перший сонет „Vrh sonca seje soncov cela čreda“, в „Čbelic“ і три сонети, одна сатира і „Hčerín svet“, романца писана іспанською манерою з асонансами. Поет склонює ся в епіці більше до романци ладом іспанським, чим до баляди.

В другій книжці альманаха бачимо його сонети, що стали улюбленим родом поезії Прешерена. В них не осьмівувє поет славних подвигів великих предків, ні — тільки красоту Країнок. Тут дістала ся пару разів колючка Петрарці, творцеви сонета. В „азбучній війні“, що розгоріла ся в словінській науці, взяв участь і сам Прешерен.*) В сатирах поати, в яких виступає остро проти Копітара, відбивають ся тодішні правдиві відносини літературні.

Ані „Čebelica“ ані поезії Прешерена не знайшли тоді прихильности родимців. Навряд — вже самі народини альманаха принесли неодно лихо. Власти думали, що се книжка, а не часопись і тому післано рукопись віденьському цензорови, Копітарови. А сей „veliki gromovnik“ (як його зове Прешерен) не дуже то розумів ся на поезії і перечеркував одну стрічку за стрічкою. І в Любляні знайшло ся багато противників сердешної „пчілки“: деякі з доганою виражали ся про любовну лірику Прешерена й народні пісні, які призирав був друг поета Смоле**) межи самим людом. Сама „Čebelica“ і поезії Прешерена діждали ся надзвичайно прихильної похвальної оцінки пера Челяковского в „Časopis českého muzeum“

*) Копітар зладив 1802 р. граматiku на основах научних. В 20-их роках намагали ся два граматики Петро Дайнко і Фр. Метелько перемінити словінську правопись усякий своїм робом, бо з часу автора першої граматики словінської, Адама Бохорича (1584), правопись була незмінена. Звідтіля і війна.

**) Smole, 2. відм. Smoléta.

1832. р. З того часу маємо два листи Прешерена до Челяковського, перший словінський (одинокий по словінськи), другий — дуже інтересний — по німецьки. Тут пише поет: „Seitdem Ihre wohlwollende Recension unser Unternehmen auch bei Leuten, die kein eigenes Urtheil haben, in etwas akkreditirt hat, geben sich die Herren alle erdenkliche Mühe, das weitere Erscheinen unseres Bienchens zu vereiteln. Wir haben schon im Voraus gehört, dass sie eine Protestation gegen die Drucklegung des 4-ten Bändchens durch das Bücherrevisionsamt vereiteln wollen...“

А далі в тій самій листі пише:

„Der hiesige Bücherrevisor, Namens Pavshek (zugleich Professor der Philosophie, übrigens der bornierteste Jansenist*) hat... einen in seiner Art einzigen Bericht an das Gubernium erstattet und im solchen um Suspendirung des Imprimatur und Recensurirung der Zhebeliza gebeten, „indem (слова Павшека) sich in Dr. Presherns Gedichten noch eine Menge der Sittlichkeit anstössigen Stellen befinden, die dem Censor Zhop entgangen zu sein scheinen, überhaupt die Phantasie dieses Dichters (— trotz einer wohlwollenden Warnung des Wienercensors Kopitar —) einen bedauerungswürdigen moralischen Stoss erlitten hat, da er von seinem Lieblingsstoffe, sit venia verbo! — dem Sauglockenläuten trotz der wohlgemeinten Warnung des Wienercensors nicht ablässt“.

Павшек бажав упадку письма і жадав усунення Чона з посади цензора. Огірчене зглядом Прешерена зростало. Тимчасом він поміщував в „Illyr. Blatt“ і свої німецькі поезії („Sängers Klage“). Тоді то й заговорено про наведеного Прешерена, себто з поля словінської літератури на поле німецької. Але були й такі, що не вірили, щоби поет напавду задумав опустити словінську царину. Челяковський пише до Чона 1853: „Dr. Prešern soll dichten, dann dichten und endlich abermals dichten — krajinsky, to se rozumi“.

І справді ще того року появили ся в надзвичайнім додатку „Illyr. Blatt“ ч. 28. гарні газети Прешерена, а в останнім додатку вдав ся у борбу азбучну, звертаючись остро проти Конітара,**) іменнo у сонеті „Apél podobó na ogléd postaví“ — де „Kopitar“ (швець) написано малою буквою. (Зміст сонета: маляр Апель і критик швець.)

Але от-от сіяла ся нечаяно в серце поета люта гореч. Боліла його рівнодушність земляків до поезії, а ще більше мале привязане до свого рідного краю і народности. Найгіршеж роздражнювали його Іллірійці, партия, що бажала споуки усвої наполеонівської Іллірії що дотикало язика: Словінці, як маленький народець, мали були зречи ся своєї літературної самостійности в користь

*) Партия назадників у Люблянї.

**) підписано іронічно: „Doctor-Dichter P.“ як його Конітар називав.

Хорватів, як народа більшого числом. Провідник і головний пропагатор тої ідеї Людвик Гаї (1809—1872) кайкавець (хорватського роду) уживав у своїм журналі „Novine Horvatzke“ (а в р. 1836. „Danica Hirska“ т. є. Ілїрський дневник) штучної „іллїрскої“ мови на основі далматиньскій (дубровницькій) і впровадив чеську правопись, яку мають і тепер еще Хорвати й Словінці. Дуже заболів Прешерена перехід до того табору його талановитого друга, словінського поета Станка Враза. Їм обом, Гаєви і Вразови посвятив поет дві сніґрами. Ось вони:

Гаєви:

Богачі чотирох численнійших народів славянських.

Чех тільки, Поляк, Ілїрець, Москаль мають гарнєє право
Мову свою оброблять і на нїй, всемогучі, писать —
Білий Хорват і Руснак і Словак і Словінець тай другі,
Се між Славянами пси, їм лиш лають і лапи лизать!

А Вразови:

Катон на вигнаню.

Меньший від других і меншої чести є нарід словінський,
Слави бажання й вигод письменника тут не веде.
Vixit causa diis placuit, sed victa Catoni:
Станко — словінський біглець, Враз — на вигнаню Катон.

В р. 1833. вийшов IV. томик „Čebelic-и“ і принїс зі собою перлини Прешеренової музи. Зі сонстів дзвенить мужеска резинація, а його газелї мають тон чудовий, елеґійний. На той час припадає його „Sonetni venec“, вінець прегарних формою і змістом та високопоетичних сонетів. В них пробивають два головні мотиви: любов вітчизни, нещасного словінського роду і любов до молодої дівчини, яку Прешерен пізнав р. 1833.

І тота друга любов була також одною з чорних хмарок, що затемнювали небозвід поетового житя. І звідси той песимістичний погляд на сьвіт, те велике немов розчарованє.

В „Sonetni venec“ описує він народини тої його любови. Юлію Марию Прімец побачив поет перший раз у лат. церкві в Трново (передмісте Любляни) і тут збудила ся в його серці тота горяча любов. Юлія була донькою багатого купця люблянського. Родилась р. 1816. На третьому році свого житя стратила отця. Була се найбагатша панна в Любляві. Ніжна, струнка дівчина з величавим ясним волосєм і на причуд гарними, синїми очима. Була спосібна, дотепна і любила мужеский гурток, в якому сьміяла ся й жартувала. В женському кружі бувала спокійна, мовчалива. По словінськи говорила тільки зі своєю куховаркою. Мати єї була гордовита і пишна. Вишукала для своєї дочки „благородного“ жениха, якому всьміхала ся блискуча кар'єра. Був ним Антон фон Шейхенштіль.

Вона гнівала ся на Прешерена, що він її осьпівував у піснях. Коли Прешерен пізнав нестійність такої любови, написав поезійку „Izgubljena vera“ (Утрачена віра), де повідає:

Живи́ж ро́ків ще́ без чи́сла,
 Мині́ж не́ будеш, чим́ була́ —
 У серці́ мо́їм був́ вівта́р,
 Те́ бо́же́ство́ дне́сь — га́рна́ тва́р...

А хоча вже поет і відвернувся від своєї обожаної, то все ще звеличав Юлію чотирма умисно по німецьки писаними сонетами, які помістив в „Illyr. Blatt“ ч. 19 і 21. р. 1835. Пізнійше нераз говорив: „Я знаю, що моїми піснями взлостив я Прімецівну дуже“.

Щоби переднати духовенство, бо свого часу, як се знаємо, закидувано йому несправедливо неоднораз (пр. Павшек: неморальність у поезіях, вольнодумність) написав поему „Krst pri Savici“ (Хрещення при Савиці), до котрої він не привязував великої вартости в чім однак, як те побачимо, помилився.

Мимо того мав Прешерен ще багато зносити від своїх противників. До тогож не стало з його окруження найгарніших сил, приятелів, що кріпили в йому духа, загартовували до борби. Найвірнійший друг його, Чоп, утопився 1835 р. в Саві; Čebelica ушла; Кастелец попрацював літературу і забрався жити на село; Зупан на вигнання. Смутний, серце роздираючий лист поета до Челяновського з р. 1836. Тут пише він між прочим: „Кастелец переконався, що живі пчоло принесуть йому більше доходу, чим літературна Zhebeliza... Я сам — найхиткіша троща в пустини країнської літератури — підніс би свій голос, як другий Іван і звітував би Мессію, та фарисеї і книжники не дають мені прийти до слова, до тогож не служать мені ані корінці ані харч зі шараньчи“.

І прийшли для поета дні смутку і розчаровання нераз ще. Знов утратив одного зі старих друзів, іменно Андрея Смолета (1840). В той час він став шукати відради не тільки в поезії, але і в чім иньшій: він став частійше відвідувати кружок знайомих за чаркою і відчитував тут або й відспівував свої новонаписані поезії. При тому однак не занедбував своїх обовязків.

Між тим добив до спокійної пристані: дістав місце адвоката в Краї (Krainburg), о яку вже за 14 літ чотири рази старався був безуспішно. В р. 1847. вийшли „Poezije Doktorja Franceta Prešerna“. Поет зажив спокійнійше. В малому містечку всі його пізнали, полюбили. Він спомагав бідаків грошем, білем і платом, а дітям роздавав ласощі. Рік 1848., „весна австрійських народів“, зазначився в словінській літературі тим, що випустив пятий рій „Čebelica“ зі збіркою народних пісень Смолета і поезіями Прешерена. Поет зрадів, та не довго судилося йому радіти прозябанню рідної ниви. День його життя клонився до вечерови. Водна пухлина нищила його організм. В день лат. Усіх Святих (1848.) поступила

його слабість так далеко, що лікарі вже його відступили. 8. лютого 1849. умер він на руках своєї сестри Катерини, а 9. лютого роздавано в Люблянї посмертну оновістку, що „slavni pesnik gospod France Prešerin, doktor pravice in s. k. pravdosrednik v Krajnji... umerl“.

Се була друга посмертна оновістка в словінській мові: першу написав перед 8-и літами сам Прешерен своєму другови Смолетови.

На похорони того, що його так переслідувано за життя, прибули тисячі Словінців зі всіх сторін краю і оплакували свої „гордощі й славу“. В р. 1852. ставув на могилі поета в Кранї пам'ятник з мармара, а на ньому виділа напись :

„Одна тебе не завела надія:
У ріднім краї труп твій погребли“.

III.

Похоронили поета і — забули.

Ані вірного образа його лиця, ані вповні вдоволяючого видання його творів.*)

Не можжа навіть зрозуміти, як могли його в словінській літературі так низько цінити і ставити побіч або навіть низше такого Косеского!

„Винаходником“ Прешерена можна би назвати Стрітара, що написав до другого видання творів поета (1866) класичний вступ (uvod). Зіссували се видане співвидавці Юрчіч і Леветік своєю „граматичною“ мудростію Найновійше видане — ювілейне — Пінтара (1900.) має також багато хиб, але все таки критичнійше, ліпше, як попередні.

Перед нами книжочка невелика: зі всього, що написав співвець, словінських стихотворів оригінальних 135, переводів 4, оригінальних німецьких близько 20, переводів 11 в тім числі 9 з власних поезій словінських. На перший погляд ока завважаємо, що Прешерен головня лірик; його стихотвори епічні мають більше ліричний тон. Предметом його поезії — любов, хотя й намагаєсь він бути і є навіть у піснях своїх словінським патріотом. Мала ся книжка містить у різних строфах піснї, романси з іспанськими музескими й женьскими асонанцами, балади і казки, виспівані строфою „Нібелюнів“, терсінами, сестінами і станцами; елєтїї—дистіхами, газелї, сатиричні острі епіграми, а передівсїм любовні, сатиричні, елєтїйні і патріотичні сонети, між якими не хибує „вінець сонетів“ з акростихом. Отже багатство віршової форми не аби-яке,

*) Видане 1847, редактоване самим поетом, є, річ ясна, неповне.

Прештерен е віртуозом форми і то тоді — в самих майже початках словінської поезики народньої.

Пригляньмо ся ближше його творам, так по розділам. Отже

П І С Н Ї,

які починають ся засьпівом п. з. „Strunam“ (До струн):

Strune! milo se glasite,
Milo, pesmica, žalúj
Srca bolečine skrite
Trdosrčni oznanjúj...*)

Струни, мило зазвеніте,
пісенько заголоси,
вість про болі серця скриті
твердосердній понеси:

Як блідні мої все лица,
луч очий як загиба,
тоне у сльозах зріниця,
а зродила їх любá;

Як по вії з жалю зітхає,
тужить серце — спомина,
радість з нього утікає,
ще то щасте — вно не зна;

Як в одно мене волочить
єї образ всюди, все,
серце як минї все точить
те цвітуче лице;

Як на честь єї сьпівати
ви бажалиб раз у раз,
як не буде серця мати —
змовкнете на вічний час...

Несїть, струни тії скарги,
з тими жалями помчіть,
серце те немилосердне
трошечки бодай змягчіть!

Отже в першій (мимоходом сказати б одній зі слабших пісень) маємо згадку про любов, звісно, до Юлії Прімец. На честь єї ви-сьпівує поет прегарні сьпіванки, які й нині сьпівають ся межі на-родом. Приміром пісня „Під вікном“ („Pod oknom“) яку оттут на-водимо в цілости:

*) Словінський текст наведено з видання Стрітара з р. 1866.

Під вікном.

Luna sije,
Kladvo bije
Trudne, pozne ure že;
Prej neznane
Srčne rane
Meni spati ne dadé.

Місяць сяє,
час минає,
пізна вже пора мабуть;
а незнані
серця рани
мені спати не дають.

Неласкава
моя пава,
а я так тебе люблю,
серце краєш,
з'обиджаєш,
вже спокійно я й не сплю.

Образ милий
твій що хвилі
перед очі вирина —
і з тугою
за тобою
серце заєдно вздыха.

У кіовце,
моє сонце,
ти заглянь, скажи мині,
чи ти любиш,
чи лиш губиш,
милий я тобі, чи ні?

Тут нікого
нема злого,
то чогож боїш ся так?
Знак рукою
дай дрібною,
най утішить ся бурлак.

Ви зірниці
яснолиці,
гляньте там, чи спить вона,
чи все чує —
чи тоскує —
чи про другого дума?

Як дримає,
най не знає,
як пече туга мене —
а на зраду
знайду раду,
коли серденько засне!

Тота велика — невислухана любов „жене його у світ“ і він
жалуєть ся гірко перед людьми...

Ko brez mirú okróg divjám,
Prijátli vprašajo me, kam?

Жене у світ мене журба,
приятелі кричать: куди?

Спитайте хмари ті в горі
і морські хвилі ті грізні,

коли могутний богатир
мече їх — вихор — вздовж і вишир.

Вони не знають, де женуть,
меніж розпука ладить путь.

І певне знаю лишь оце,
що не перед єї лице!

Ї на сьвітї кутика нема
деб зникло горе те й журба...

Він мусить покорити ся страшному приказови: „не перед єї лице!“ Вільно йому лишень думати про неї і тим він вдоволяє ся. Коли однак дорога приказує йому забути про неї, сьпівець повідає, що те не може стати ся ніколи, хібаб вложила йому иньше серце. „Бог з тобою“, говорить поет, „живи в спокою, меніж тебе не позабути!“ (Ukazі, Прикази). — На пращане („Za slovó“) не видно сліз в очах поета, не чути з уст жалів, бо нема за чим жалувати, серце не знало ясных днів з тої пори, як полюбило, най же не знає і на будуче. Судьба поведе поета безпросьвітною дорогою, давня терпеливість з'явиться ся знову перед душею поета і стане йому до помочи в тяжкій годині, а в кінці прийде „zadnja ljub'ca“, послідна любка — біла смерть.

Але любка мусить пам'ятати про нього, вона зв'язана з ним згадками. Коли його стрітять здалека, не зараз їй прийде слово на уста; коли в самотну хвилю вирве ся від гамору докучливого сьвіта, прийде поважна задума і любка згадає з жалом поета і дні минулі. Стане сьпівати — пригадають ся єї пісні його о любови без радости; давнійше була строга до поета, та ніколи не дала про нього сказати кому чужому яке прикре слово; „межи нами висока стїна, але дорогу понад неї знайде полемінь, що нас потягає до себе все. Не забувай! просили тебе иньші, я — ні. Їх ти позабула давно, а жити мушу в мислях твоїх до послідного дня (Sila spomina, Сила пам'яті).*)

Така менше-більше фізіогномія любовних „пісень“ поета. Межи неособистими згадатиб „Моряка“ (Mornar), пісню, в котрій оспівує сьпівець любовне горе свого нещасливого друга Смолята. Моряк прощає ся зі своєю давньою любкою; єї серце вибрало иньшого і вона вийшла за нього, хотя присягала йому вічну любов. „Розіпнем вітрила, вертаю на море“ — кличе з розпукою моряк — „водам можна в дечому завірити, а дівчатам — в чім?“ Свого при-

*) Порівняй Міцкевича: „Wspomnienie“:

„Precz z moich oczu! — posłucham od razu,
Precz z mego serca! — i serce posłucha,
Precz z mej pamięci! — nie, tego rozkazu
Moje ni twoje serce nie usłucha.“

(Сю строфу наводжу з пам'яті.)

ятеля згадує поет ще й у пісні „В пам'ять Андрея Смолета“, а в другій пісні славить пам'ять Валентина Водітка, вітця словінської поезії:

„Із огню, у славі
безсмертній сповит,
Фенікс величавий
В сяйві летить.
Так співець самотний
У труді жие,
По смерті із гробу
У славі встає.

Є ще й дві пісні навіяні народнім гумором, повні розмаху: „Рекрутська“ і „На желізній дорозі“. В першій прощає ся новобранець з матерію, отцем, вітчиною. Най всякий иньший сидить дома, сушить свій мозок наукою, він любить бій. Мужикови грозить недоріц, ученим також не ведеть ся — воляк один живе собі весело, цїсар його накормляє, одіває. Всюди він свій — хотя чужий, жіноцтво зза нього борби веде завзяті мєжи собою, не одна за постояльцем сльози втирає, як він відїжджає. Він служить славі, не боїть ся смерті. Колись бо ми всі померемо, молоді чи старі, в бою чи на постелі — я умру як воїн. — Друга пісня се розговор, а радше дрібний спір мєжи нарою залюблених: бач, он желізна дорога в Люблянґу, я собі там поїду, тебе покину — каже він. — Покинеш мене, поїдеш у Відень, Градець або Терст — то я найду женихів по пять на кождий палець, — відказує вона. — Ви всі Країнки гордулі — але в Терсті дівчата добрі, багаті, у Відниж — сама красота... Честь нам, Країнкам, дорога, від любви заступни нас Боже, коли не має закінчити ся єї женитьбою... Вам милі мужі плохі, послушні... А тебе тягнуть до себе неопитні птиці, молоко-сосо, і що тобі з них? Надуєш їх зо двацять, а до дому приплентаєш ся босий... А я'оженю ся з багатою жидівкою-вихресткою... А я вийду за муж за старика і буду спрошувати милих гостей на обіди. — Ей, уважай, старик буде заздрісний і сварити буде на тебе! — А ти гадаєш, що добре тобі буде жити з жидівкою?... Непорозумінє кінчить ся мирно, поїдуть колись обоє тою желізною дорогою вже як муж і жінка, бо „муж стратить дуже мало, коли має при собі жінку“.

Правдивими перлинами суть дві пісні написані в тонї народнім, бо взяті з життя народу: „Покинута“ і „Незаконна мати“. Зболіле серце поета відчувало біль своїх ближніх так, як свій і з відтіль тота сумовита нута. Сеж бо тихі трагедії мужичого життя, того люду, що „терпить і мовчить“.*)

*) Стрітар, Поезії Прешерена 1866.

„Покинута“ плаче: вже иньшу любиш і прирікаєш ложним язиком повести єї перед вівтар — Бог з тобою!... Минї ти кляв ся, присягав — а тепер я тобі анї в думці... Бог з тобою і з твоєю любкою дорогою, ідїть до шлюбу, а менї, Боже, пошли послїдню годину... А незаконна, незамужна мати — якже гірко жалує ся! Як дивно і як характеристично потїшає ся!

Незаконна мати.)*

На що було минї треба тебе,
любє дитятко, дитя дороге —
та молодєсенькій дївчинї,
ще й необрүченїй мäteri?

Батенько кляли і били мене,
неня над мною лиш плакали все:
і свої мене встидали ся,
чужі на мене зглядали ся.

Він, що єдиний коханець був мій,
він, що є правесний батенько твій, —
пішов у сьвіт, Бог знає де,
соромить ся мене й тебе!

На що було минї треба тебе,
любє дитятко, дитя дороге!
Але чи треба було або й нї,
вічно ти, сєрденько, любє минї!

Небо здаєть отверте минї,
скоро загляну в очиці твої,
як усєміхнеш ся любязно єще —
все, що терпіла — забула уже!

Той, що птшата годує дрібні,
дай ти веселі, щасливїї двї!
Чи тебе треба було або й нї,
вічно ти, сєрденько, любє минї!

Відрубним характером визначає ся пісня „Ревсу“ (Сьпівакови, поетови), що містить у собі неначе програму діяльности поета. От вона:

Ревсу.

Kdo zna

Noč témno rozjásnit', ki tare dubá!

*) Kaj pa je tebe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó!
Meni mladi déklici,
Néporočeni materi? —

Поетови.

Хто зна
ніч темну з'яснити, що ум пригніта?

Хто е,
щоби відігнати супа, що довбе
від сьвіту до сьвіту та серце слабе?

Хто навчить
забути минуле, що серце палить,
не думать про те, що на путь нам летить,
минать порожнечу, що жите нам тьмить?

Коли
поетом бажаєш між люди іти
і небо чи пекло у грудях несті —

Згадай
на свій обовязок — і тихо страдай!*)

Прешеренові пісні прості, ясні, мелодийні, писані прегарною мовою з домішкою верховинського говору. Деякі з них („Pod oknom“) стали власністю народа і співвають ся людом, як у Німеччині Гайнівска „Льорелай“, у Поляків „Wilija naszym“, або в нас „Там, де Чорногора“, „Не ходи Грицю“ і т. и.

Баляди і романси.

Всі они обертають ся коло любови, в якій більше доказів постійности у муцин. Любов має велику силу, якою побіджає все на сьвітї; нічого єї не зупинить. Сьвідчить про те романца „Порада доньки“ (Hčerín svét).

Порада доньки.

Ljubice pod okno dragi
Pride marsiktero noč,
Z deklico se pogovarjat,
Dokler se napóči zor.

Під віконце дорогої
хлопець з часта приходив,
з укоханою гуторить,
доки не займесь на сьніт.

І побачив старий батько,
старий батько, сивоус,
тай покликав доню гарну
і сварить на неї став:
„Як будеш мині стояти
під віконцем раз-у-раз

і сго все вижидати,
о любови розмавлять —
то я хату огороджу,
грубим муром обведу,
Султана із ланців спущу,
щоби лаяв ніч усю
і слуги старій приказу
все з тобою почувать“.

На те доня відповіла
та словами відрекла:

*) Порівнай Міцкевичову „Improwizacya“ з „Dziad-iv“.

„Старий отче, тату милий,
милий тату, мудрий мій!
На мур всякий є драбина,
а для пса знайдеться хліб,
а служанка за дарунки
або і другий прегарний вірш :

носить вже давно листи.
Коли хочеш, щоб ніколи
любий під вікном не став,
то мене, татунцю милий,
за жену ему віддай!“

Жидівське дівча.

Stoji Morawški trg Lesce,
Več lepih deklic v njem cvetě,
Med njimi Judovsko deklé!

Стоїть моравський торг — Лєсце,*)
дівчат багато в нїм цвите,
й дівча жидівське ту живе.
Хрестяне в церковцю ідуть,
очима по торгу ведуть
і своїх любих бережуть.
Абрамова донька що-дня
сидить у дома самотна,
ні між людей не йде вона.
От знов субота надійшла,
християнини єї не зна,
жидам свята усе всна.
Далеко храм від них стоїть,
вона до півдня знов сидить
у дома, далі не втерпить:
„Пустіть, таточку, мене
в звіринець погулять онде,
нездорово сидіти все.
Там гарні рожечки цвітуть,
там пісовьки пташат гудуть,
там серночки траву наеуть.“

В звіринець скоро увійшла
дівчина красна, молода,
хрещеного парня знайшла.
За білі руки її взяв,
до серця притиснув, обняв
і промовлять до неї став:
„Людий любить всіх межу я,
так віра вчать мене моя —
чи любиш ти мене, дівча?“
Вона відтягнула руки пріч.
поплала сльозка з гарних віч,
таку йому сказала річ:
„Любити можеш ти мене —
та ми обоє знаєм те:
за жінку не візьмеш мене.“
І сумовита йшла домів,
бо жаль душу єї присів,
що він не з віри їх — жидів.
Однак частіш йшла за ним,
хоть віра ї ріжнила з ним,
любов не знала, що то стрим.
(Judovsko deklé.)

Але жіноцтво не любить додержувати слова присяги. Красавиця виходить за муж, дарма, що за нею побивається молодий студент, розтративши в погоні за любовію худу свою мамову і серце закрівавивши (Ušenes). Прекрасна, та при тому горда Розамунда впевняє свого любка, що вийде за нього, коли він побє Турків і забере сестру боснійського паші в полон, бо вона, сливе, гарнійша від самої Розамунди. Островерхар не гаєть ся, вибираєсь на Турків; від його могутчої руки втікає боснійське військо, замок паші зруйнований, християнські бранці визволені, сестра паші „всіх красот сонце“ в його руках. Більше, чим саму Розамунду полюбив єї лицар, вона його. Завернув не до Розамунди — а до дому свого, де прегарна бранка привяла Христову віру, а замковий духовник звівчав їх. Розамунда пішла в черницю.

*) Lescé, моравска місцевість торговельна в Країні, по нїм. Lees.

Але не всім твердосердним такий кінець. Інші тягнуть серце за собою і мучать, як того „доктора“.

Доктор.

„Dohtar, ti jezični dohtar!
Kaj postopaš je za mano?
Ne prepiram se z nobenim,
Da bi peljal mojo pravdo..“

Пане доктор від законів,
чом за мною все ступаєш?
не правую ся з ніким я,
биєсь стояв за моє право,
ані тета не померла,
моя тета, стара панна,
биєсь по ній поміг ти, доктор,
спадщину забрав богату;
я й дітми молоденька,
би писав весілля згоду —
пане доктор від законів,
чом за мною все ти ходиш?

Не гніви ся, не гніви ся,
цвіте красен, дівча миле!

Най текуть тобі дні в мирі,
Боже, дай здоровля теті!
На шіснайцятім же році
вийти за муж булоб рано?
Що любить тебе пора вже —
твої очі повідають.
Не перо моє в законі,
тільки серце поранене,
хоче послужить в любови;
без спокою за тобою
водить очі, мисли й ноги
тягне силою дивною
куди ступаєш — красен цвіте,
злата роже, дівча миле! —

Від любови визволяє мужчину одна тільки смерть. „Хлопчині дівчина прегарна як цвіт умерла, проживши вісімнадцять літ“, він побивається за нею, ходить на її могилу плакати, дарма, що мати старає ся його біль зменшити, втихомирить. Висилає його на рік погуляти по світу, може спокою добуде. По році вертає синок до матері. Де він не був, що не видав і не чував, та своєї любки небішки таки не забув. Мати вишправляє його в військо. Тут не утікав він перед боєм. Ще й рік не минув, як мати дістає письмо, „з пружками, із чорними лист отой був: о мати, твій син вже спокою добув!“ (Лікарство від любови, Zdravilo ljubezni).*)

У „Водянику“ (Povodnji mož) підпадає карі прегарна Урся, що любила всім муштинам завертати голови: водяник гуляє з нею вальса, а потому й уносить зі собою на водяні левади. — Бідний поет виливає отрую, бо серця любки не зм'ягчив своїми піснями любови. На його похоронах багато людей, нема лиш її — Севери. Духовник відправляє поспішно молебень — чому? Він має нині ще вінчати — Северу з вибранцем її серця. Пирував довго св'ященник на весілю, вертає домі, чує на кладовищі голосну колотнечу. В брамі стає перед ним поет: я не тут повинен лежати, я самоубійник! Не хочу заколочувати спокою правесних мешканців сего св'ятого місця!“ Похоронено його з убійниками. (Прекор, Другий раз похоронений).

*) Порівняй Гайного „Проща до Кевляр“.

„Негайне серце“ поета Доброслава не гине навіть у гробі, маючи завсе у пам'яті тоту, що для неї складало піснї (Neiztroh-peno srce). — Рибалка знає одну зьвізду, що його водить у най-бурнійшу пору по водах; русалки його відмавляють від неї і він пропадає. — Скрипач любить ся в багатій, в бідній, а в кінця в бароновій послужанці, переконув ся, що жіноцтво не має постійности в серці і не дає жадній уже приступу до свого серця, відаючи одно: „крізь них виробляють ся руки обі, крізь них прибува не-одно в голові“. (Ženska zvestoba). — Органїст іде в пустиню і вчить тут усіх птахів співати побожні гимни, псалми, лїтанїї. Всї птахи дають ся наклонити до побожних пісень, оден тільки соловейко завзяв ся співати свєї пісні про любов. Інших і знати не хоче. Жалкує ся на нього перед Богомь органїст, Господь же одвічає: співєць має волю співати лиш те, що чує і що хоче (Orglar).

Такий менше біль зміст Прешеренових баїад і романців. Язык ясний, гарний, народний, богацтво образів дуже велике.

Ріжні стихотвори,

се поезії на всякі теми, які годї було поетови примістити межи піснями або балядами.

Перший вірш „Зьвіздочотам“ висказує нещасну долю поета котрому судьба принесла дві зьвізди — пару прекрасних очий. Бо-дай вас — зьвіздочоти, що хочете читати в зьвіздах. Я — повідає поет — читав лише в двох зьвіздах, в очах моєї любки, не одну в них бачив ясну днину. А прецінь они обманули — лише дві. — А ви хочете зрозуміти зьвізди цілого неба, брехуни-календарники! Грецько-латиньським типом написана елегія славить пам'ять незабутнього друга Прешернового, М. Чопа. „Нова літературна школа“ — се доволі їдка сатира на писателїв, що бачуть стійність літератури в чистоті языка. „Коли хочеш мати в вас яке значінє, стережи ся чужих слів“ — вчить писатель. Ученик (тут — сам Прешерен) дивує ся: „От, у иньших Славян бачимо чуже: у Росиян — татарщина, у Поляків — францушина, Серб позичає слова у Турків, а Чех у Німців!“ — „Ну, їх квіги повні чужих виразів, мова їх не очистить ся уже!“ А далі каже писатель-пурист: „Баляди — се небилиці... трагедия і романе і сонети також не стоять нічого. В стихах держи ся господарських предметів — що потрібне для хліва, для поля, най люди мають з того якусь користь!“ Ученик згоджує ся в кінці співати про картоплю і єї управу, про ріпу, вівці, про лїк на гниди і миши, а писатель кличе з утіхою: „о, тоді прийде золотий вік крайньської музи!“

„Перша любов“ (Prva ljubezen) навчає нас, що „кому мила золота свобода, най не глядить на цвітучі дівчата... а хто нині нещасному не вірить, пізнає всьо, як сам те лихо змірить“. Сестрою, по подоби є сїй вірші слїдуюча п.з. „Прощанє з молодостию“ (Slovó

od mladosti), але зміст свідчить о зрілості поглядів на жите й любов у душі поета. Ся меланхолійна поезійка єсть одною з гарніших в дїї різних стихотворів, як і слїдуюча по нїй „Гльосса“, якої головний зміст такий: дурсень, хто займає ся піснєю, вічний з його осел — єспівця доля гасте вічно, він живе й умирає без шельюга. — Острими колючками суть

Епіграми,

(Zabavljivi parisi), які починає поет оправданєм: кого поцілить моя стріла, най мислить собі, що грім бе тільки в дерево високе. А по тому слїдує удар сатири за ударом. Веім тут дістало ся: і прихильникам „натяганого“ стихотворства і ворогам „Čebelic-и“ і ілїрійским патріотам (дві з них подано в переводї передше). Навіть тоті, що у „Пчілці“ намагались писати гексаметри словінські ладом грецким, дісгали памятку:

Хто в гексаметрі замісто спондея
Або дактиля — підбере трохея
Її не знає де поставити цезуру —
На силу Пегаса впрягає в фуру!

або: „Редакторови Пчілки“:

Чомуж Кастелец мухи вибрав ся ловить?
Бо він на торг їх місто пчіл забав возить.

Конітареві:

Голову вчену із честю носив я, усіх переможець,
Зарозуміість и смерть лиш побідили мене.

Епіграми кінчать ся дистихом п. з. „Правдиві поезії“:

Нам, як Преширновим, личило-б та розвернуть ся широко,
Вже однак видно з пісень, що за тихонький отець.

Газелі.

Пісня моя грімко єспіва імя твоє,
В серці моїм вічно вита імя твоє,
І до Славян, рідних братів, ніє я мій єспів,
В йомуж одна думка була — імя твоє.
В звучних словах слава взлетить, жити будє
В народів тих і засия імя твоє.
Як заведе нас в духів євїт Харон старий,
Там оживе ще до життя імя твоє.
Більш, як Корин, Делій і Лавр, Цянтій*) і всіх
Гідне є жить вічні л҃҃҃҃҃ імя твоє.

*) Коринну оєспівав Овід, Делію — Табул, Лавру — Петрарка, Цянтію — Проперцій.

Така перша газеля, змістом її любов. Такий зміст усіх газель Прешерена. Вони повстали в ранній добі любови поета до Юлії, коли він похажав за нею, стрічався з нею у знайомих і ходив зчаста коло її хати. В газелях промовляє до Юлії прегарними, елегантними звуками. Увіряє її, що вона стала цілюю його поезиї; все в природі знає про його любов, тільки вона не вірить в неї; Юлії, видно, наговорили, що він влюбився вже не в одну, а всі здраджував; поет не заперечає того, бо могли давнійше подобати ся й інші, але як побачив сонце, з очей ізникла тьма. — Минає пора молодих літ і краси — вона повинна зглянути ся на поета, що йому дала принаду її краса, бо тоді не жити ме в піснях його. Се остоорога.

Сьпівець складає свої газелі, не відаючи, яка жде його за них нагорода. Він пише їх без огляду на се, що всякі про них судять по своєму: радять писати сонети, баллади. Вітрогонам они за невинні, лицеміри попірають його за них. Він же прагне подобати ся лиш їй, що інші говорять — не обходить його.

Газелі писані прегарним складом і язиком; дарма б і силувати ся віддати їх ніжну красоту в иньшій мові. Так і здається, що вони плели поетови просто з серця без ніякої трудності в наблиданю форми. Се чарівна цвітка орієнтальна на словінській леваді. А тепер приходимо до рода поезиї, в якій Прешерен оказав ся справжнім мистцем — се його

С о н е т и.

Любов, і то любов вітчизни і Юлії — є головним змістом сонетів, у яких Прешерен уподобняє ся Петрарці. Та коли Петрарка любив свою Лавру більше в уяві, поетично — то любов Прешерена відчута глибоко, бо він же її виплекав у своїй груді. І в тому основна ріжниця, в чувстві, яке влили оба майстри сонета в свої твори. Бо і Прешерена можна назвати майстром сонета, як Петрарку, винаходника тої форми.

Отже любов до Юлії є в сонетах переплігана любовію нещасної вітчизни — се зміст 42 сонетів, межі якими знайдеть ся і „вінець сонетів“ — разом 14 — і майстра. Перший сонет є неначе програмою Преш. сонетів: не буде він оспівувати славних діл вітців, бо голос в його до того за слабій, він радше величати ме красоту Країнок, а передівсім її честь, його дорогої. І в дальших сонетах виспівує він пісні про неї и про родину. На небі багато зізд — перед усіма сияє ранная зоря, на неї вдивляє ся земля — багато живе красавиць у Люблянї, та він не бачить „ні одної красавиці, прикозан весь до краси цариці“. — Він спокійний лише тоді, коли глядить в очі своєї любки (3 сонет); всюди він її ба-

чить: вид двох сестер-красавиць пригадує йому нещасливу любов (4); та та любов нещаслива зводить його з ума, він попадає в розпуку і каже, що знайде собі в тому горю розраду: „як відпичну в ночі я від роботи, між друзями в винї заллю скорботи“ (5). По 6-ому сонетї, що в йому пригадує собі, подібно як Петрарка, пору народин нещасливої любови, слїдує прегарний „вінець сонетів“, одна з найкрасших річок того рода у всесвітній лїтературі. Сонетів, як згадано, 14, з яких всякий слїдуючий починає ся словами послїдної стрічки попереднього сонета; майстрал же (15-тий сонет) зложений зі слів першої стрічки кожного з 14-ти сонетів за порядком. А провідна їх думка: вінок ве поет для Словенцїв і для неї, она майстрал його і єї черти він збереже в стихах і згадку ран своїх і єї хвалу. Колись може і в Країні стане лїпше, зацвіте поезия правдива. Та поки - що йому сумно, бо він єї не видить — тієї, що жерелом його поезиї. Вона навіть відносить ся зимно до його поезиї, бо вихована по нїмецьки, так, як багато иньних Словїнок. О, коби з'явився раз новий Орфей, що воскресив би поезию і збудив іскру любови до рідного слова! Вбога в славні подвиги істория Словїнцїв, тому й небогата їх поезия — а все те смутний стан вітчизни і нещаслива любов затемнили овид життя поета. Надїя на лїпші, ясніїші днї завела його, звідси розчарованє, розпука. Вона могла би його піднести до життя поглядом, усміхом ласкавим, влити гомїя радості в його піснї. Майстрал — короткий зміст попередних сонетів.

Зміст дальших сонетів подібний до попередних: ще за життя поета виріс з його серця вінець з іменем Юлії (8); Прешерен і Петрарка в раї зі своїми обожаними кладуть на вагу свої сонети, до того й красоту своїх любок; важка Прешеренова паде в долину (9); поетови не вільно бачити любки (10 і 11), він кличе до неї:

не бій ся ти, нї любчик твій, нї мати
пісень того, що вже хиба в могилї
устане про красу твою співать;

в них те свійство, що в місяця світилї:
від них лише ясніїш будеш сиять,
та серця розігрїть вони не в силї!
(сон. 12).

Не видить єї, то бодай втішаєть ся єї портретом (13) а в день імянин молить ся за неї на самотї:

Бува — одного дня Магомедани
й буддісти на просторах землях Хіни
празнують сьвято й відлюдки браміні
і плїнники між ними християни.

У сих — веселість, шум, гудять тимпани
і грають труби, дзвонять тамбуріни —
а в тих — мольба горяча з серця лине
на самоті, як тиха ніч настане.

В день імянин твоїх ішов широкий
танець, від гри, пісень гула хатина,
була для всіх там радісна година —
лиш я носив у серці біль глибокий,
моливсь за тебе Богу — одинокий
з цілого серця й плакав, як дитина. (14)

Такий його стан душі, хотя він навіть намагається забути про неї і уникати все, що пригадувало б її (15); а так силляє ся в його душу навіть заздрість, бо бачить, що єї око з радістю спочиває на „вибранім“ (17); жалує, що покинув рідне село Вербу і пішов у світ широкий учити ся, бо пізнав горе (21).

О Вербо, дорога моя родино!
Де ще стоїть вітця могого хата,
коли б була не вигнала триклята
жажда знаня у світ малу дитину —

не буйби я спізнав гірку годину,
коли за добре все — лиха відплата,
коли і віра в себе з серця взята
і серце люті вихри рвуть без вини!

І чисте серце й руку роботящу
менї приніс слаб жіночка під пару —
і долю взнав би з грошиками кращу,

судьба же відвернулаб свою кару —
майно би не звелó ся на вїнацо,
святий Марко зберіг би від пожáру..

Сей сонет єсть немов закінченням сонетів на тему любови. Інші порушають всякі теми з народного життя Словінців, і так: епізод з „азбучної війни“ — сатира-сонет (18); про уживанє чужих слів, іменнож із російського языка, проти чого остро виступає Прешерен, хотя й не годить ся з пересадним нуризмом (19); виступає проти Конітара, як літуратурного цензора, відповідаючи йому словами Анеля: „швець (слов. koritar) знай тільки своє шевство!“ (20). Є також сонет мовби присвячений пам'яті Матея Чона, п. з. „Memento mori“ (27); вкінці — сонет „Матееви Чопови“, присвята поєми „Хрещене при Савици“. Зміст його: нема щастя на землі — єсть се неначе прелюдия до згаданої поєми.

Коли порівнаємо сонети Прешерена з Петрарковими, то мусимо признати словінському співцеві більшу глибину чувства, що

так і підбиває наше серце, бо серцем все в його відчуте. Петраркові сонети виглядають при Прешеренових лише вельми ніжною, гармонійною музикою гладкого, укладного і вченого італійського поета. Один і другий — нестерпимий.

Хрещенє при Савици. *)

Чертомир любить гарну доньку Старослава, Богумилу. Але от напав на вітчину Вальхун (лат. Valhunnus або Valdingus), хорутанський князь, гонитель поган — і Чертомир іде в бій. Та ворог переміг і Чертомир мусить утікати зі знакомих рибалкою до родини. По дорозі здивує ся з улюбленою своєю — при ній християнський духовник, бо вона стала за той час християнкою. Богумила оповідає йому, що з великої любови до нього стала християнкою. Вона бояла ся того, що по смерті не буде могла з ним, з улюбленим побачити ся в другім житю. Намовляє його до християнства, він дає ся охрестити у водопаді Савиці. Але Богумила і тепер не получить ся з ним, не вийде за муж за милого, бо посвятила своє життя і дівочу чистоту Христови і Пречистій. Най же Чертомир іде до Аквилеї**) і проповідує божє слово, по смерті вони зійдуть ся в новім житю і любов її для него не згине.

От і вся поема — зложена прегарною формою. Провідна думка: на світі нема правдивого щастя. Тиха резінація, яка тоді оповила душу поета, становить головний тон сего гарного стихотвора епічного.

Остає нам поговорити ще про

Стихотвори помертні і німецькі.

З помертних стихотворів інтересні: Монахія (Nina), На здоров'я! (Zdravijca) — самі желання вітчизні, Слав'янам, народам, що люблять мир і т. п. — Пісня про побудову церкви на Марійній горі і Щаслива будь твоя судба! — прощання з Юлією. Стихотвори тоті не були напечатані нігде перед появою першого видагу Прешеренових поезій 1847.

З німецьких стихотворів подобають ся найбільше сонети п. з „Жалї поета“, з котрих найладнійший третій. Зміст його: поет сьнівав про Юлію по словінськи, бо він послужником любови, а послуга говорять в Країні по словінськи.

Дістав ся совет і „Словінцям, що пишуть по німецьки“, що честь віддають Німкени — і „Молодій поетці“. Коли поетка має дар

*) Савиця, ріка, що впливає у стіп найвишого верха країнських гір, Триглава, впадає в Бохинське озеро і творить тут водопад, про який говорить ся в пемі.

**) Жителї сього міста перенесли ся, як звісно, на морські лавки, де тепер єсть Венеція.

і охоту співати, най знає, що і єї може спіткати судьба Сапфони, тому ж най заздалегідь роздумає над тим, що вибрати: чи міртовий вінєць — шлюб, чи лавровий, що приносить сльози!

На тему німецьких поезій, які сам Прешерен переклав зі своїх же словінських, можнаб сказати одно: пізнати, що Прешерен був правдивим поетом передів'єм у словінській мові, німецькі його поезії звучать яксь по чужому. Видно, що думка поета не була в своїй шатї. Наводимо для порівняння одну строфу поезійки н. з. „Dekletam“ (Дівчатам).

Dekletam.

Pádala nebeška mána
Izraelcem je v puščavi;
Zginila je, ak pobrana
Bila ni ob uri pravi.

An die Mädchen.

Manna gab Gott in den weiten
Oeden Wüsten Jakobs Sprossen;
Sammelten sie 's nicht bei Zeiten,
So zerfloss es ungenossen.

Хто не дуже знає німецьку, а далеко менше навіть словінську мову — пізнає, що тойсам німецький вірш є тяжший, чим словінський.

Тим кінчить ся перегляд поезій Прешерена — вся спадщина по нїм. На закінчене — пару слів.

Прешерен — се в словінській літературі не тільки початок — але вже zarazом і розвій — вибування правдивої поезії. Гідний він запаяти місце побіч таких славянських поетів-ровесників його, як: Пушкин, Лермонтов, Міцкевич, Словацький. Він дав своєму народови поезію, сотворивши йому zarazом прегарну мову й форму. По Водвіку — Прешерен, се по зорі — сонце.

А мимо того — якжеж мало знали, ба, ще й нині знають про того знаменитого співця. Доля малих народів така, що про них мало знають, така ж сама доля й їх найліпших синів, героїв, поетів. Будь Прешерен сином иньшої нації — тоді знавби про нього широкий світ, а так доперва коли хто нехотя ввійде в гай словінської поезії, то і почує трелі соловія.

Малі народи тай їх літератури ожидають доперва людей доброї волі і мужів науки, що вивелиб їх перед очі широкого світа і показали їх моральні скарби.*)

*) Прешерена переведено в небогато славянських мовах: у російській (Т. Корш переклав цілого Прешерена), в чеській і польській мало, дещо в сербській. Автор сих стрічок видасть небавом „вибір творів“ того поета в руській перекладі.

Тоді, коли той час прийде, оцінять Прешерена так, як того стоїть великий талант, ієвїй-пробудитель свого народа, що стояв при стягу народної мови з кріпкою вірою в сьвітлу єї будучість тоді, коли иньші потонули в морі розпуки, яка під той час приняла назву ілїризму...

Несправедливо забутий співєць воскресне в вінку безсмертної слави.

Перемишль, в червни 1902.

І. Учительський збір

з січня поточного року 1902

Шкільні вісти.

1. Циганський Григорій, в. а. Березняк, учень українського гімназію в VII і VIII кл., з першого класу.
2. Ахременко Володимир, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
3. Довгий Володимир, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
4. Гавришкін Іван, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
5. Горбаль Нестор, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
6. Зарудний Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
7. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
8. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
9. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
10. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
11. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
12. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
13. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
14. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.
15. Ковальчук Степан, учень українського гімназію в I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII кл., з першого класу.

I. Учительський збір

з кінцем шкільного року 1902.

1. **Цеглиньский Григорій**, ц. к. Директор, учив пропедевтики філософії в VII і VIII кл., 4 години тижнево.
2. **Адрианович Володимир**, учив польського яз. в приг. класі, математики в Ia, Ib, Pb, Ша, IVa, 18 годин тижн.
3. **Дикий Володимир**, господар Ia кл., учив латинського, руского і польського яз. в Ia, польського в Ib і німецького яз. в Па, 20 годин тижн.
4. **Глібовицкий Клим**, завідаєль фізикального габінету, учив математики в VI і VII кл., фізики в IV a і VII кл., 12 год. тижн
5. **Горбаль Кость**, завідаєль польської бібліотеки для учеників, учив польського яз. в Па, Ша, IVa, IVb, V, VI, VII і VIII кл., 16 годин тижн.
6. **Зарицкий Северин**, господар IIIb кл., завідаєль приборів наукових до історії і географії, учив польського яз. в Pb, німецького яз. в IIIb, історії і географії в Pb, IIIb, VII і VIII кл., 10 годин тижн.
7. **Кміцикевич Володимир**, господар VII кл., учив латинського яз. в VII, грецького яз. в Ша, IVb і VII кл., 18 годин тижн.
8. **Коренець Денис**, господар Ib кл., учив німецького яз. і географії в Ib, історії і географії в Па, IVb і VI кл., 21 годин тижн.
9. **О. Кормош Омелян**, господар приг. кл., учив релігії в Pb, IIIb, IVb і VI кл., 13 годин тижн.
10. **Левквєич Дмитро**, завідаєль рускої бібліотеки для учеників, учив руского яз. в V, VI, VII і VIII кл., німецького яз. в приг. класі, 18 годин тижн.
11. **Малиновский Іван**, завідаєль німецької бібліотеки для учеників, учив німецького яз. в V, VI, VII і VIII кл., 16 годин тижн.
12. **Мануляк Іван**, господар Па кл., завідаєль природн. габінету, учив математики в Па, історії природи в Ia, Ib, Па, Pb, Ша, IIIb, V і VI кл., 19 годин тижн.

13. **О. Менциньський Омелян**, учив релігії в Іб, німецького яз. в Іа, **8 годин тижн.**
14. **Прийма Іван**, господар VIII кл., учив латинського яз. в IVа і VIII кл., грецького яз. в VIII, німецького яз. в Ша, 20 годин тижнево.
15. **О. Савчин Іван**, учив релігії в приг. кл., Іа, Па, Ша, IVа, V, VI, VII і VIII, читав екзорти для учеників низшої і висшої гімназії, 22 годин тижн.
16. **Собчук Антін**, господар IVб кл., учив математики в приг. кл., Шб, IVб, V, VIII, фізики в IVб і VIII кл., 21 год. тижн.
17. **Томашівський Стефан**, господар IVа кл., учив руского язика в Пб, Ша, IVа, географії і історії в Іа, Ша, IVа і V кл., 22 годин тижн.
18. **Федів Стефан**, господар Ша кл., учив латинського яз. в Іб, Па, Ша, руского яз. в Іб, 25 годин тижн.
19. **Чеховський Дмитро**, господар VI кл., учив латинського яз. в VI, грецького яз. в IVа і VI кл., німецького яз. в IVа кл., 19 годин тижнево.
20. **Чичкевич Андрей**, учив латинського яз. в Пб і Шб, грецького яз. в Шб кл. 19 годин тижн.
21. **Ярема Алексей**, господар V кл., завідаєтель учительської бібліотеки, учив латинського яз. в IVб і V, грецького в V, каліграфії в приг. кл., 19 годин тижн.
22. **Яричевський Сильвестер**, господар Пб кл., учив руского язика в Па, Шб, IVб, польського яз. в Шб, німецького яз. в Пб і IVб класі, 20 годин тижн.

Учителі надобовязкових предметів :

1. **Жураковский Антін**, учив рисунків в 2. відділах, 4 год. тижн.
2. **Зарицкий Северин**, учив історії рідного краю в VII кл., 2 години тижн.
3. **Коренець Денис**, учив історії рідного краю в Шб і IVб класі, 2 год. тижн.
4. **О. Кормош Омелян**, учив науки співу в 4 відділах, 4 години тижн.
5. **Прийма Іван**, учив гімнастики в 3. відділах, 6 годин тижн.
6. **Томашівський Стефан**, учив історії рідного краю в Ша і IVа класі, 2 год. тижн.
7. **Чеховський Дмитро**, учив каліграфії в 2 відділах, 2 год. тижн.

II. Зміни в учительськiм зборі

і що важнiйшi постанови ц. к. шкiльних властей в ш. р. 1901/2.

1. Ц. к. Рада ш. к. заiменувала рiш. з д. 16. липня 1901 до ч. 17.063 кандидата учительського п. Антона Собчука заступником учителя в тутешнiй гiмназiї.

2 Ц. к. Рада ш. к. перенесла рiш. з д. 19. липня 1902 до ч. 15.057 заступника учителя, п. Володимира Дикого з акад. гiмназiї у Львові до тутешної гiмназiї.

3. Ђ. Е. П. ц. к. Мiнiстер В. і П. заiменував рiш. з д. 25. червня 1901 до ч. 15.225 iспитованих заступників учительських в тутешнiй гiмназiї, п. Івана Нiмцева дiйстним учителем в ц. к. гiмназiї в Яслі, а п. Дра Василя Шурата в ц. к. гiмназiї в Бродях. (Рiш. ц. к. През. Ради ш. к. з д. 20. липня 1901 до ч. 428).

4. Ц. к. Рада ш. к. заiменувала рiш. з д. 28. серпня 1901 до ч. 21.057 iспит. кандидата учительського, п. Стефана Томашiвського заступником учителя в тутешнiй гiмназiї.

5. Ц. к. Рада ш. к. признала рiш. з д. 23. вересня 1901 до ч. 25.991 проф. А. Яремi в тутешнiй гiмназiї другiй п'ятилiтнiй додаток.

6. Ц. к. Рада ш. к. признала рiш. з д. 27. вересня 1901 до ч. 25.994 проф. в VIII р. Д. Левкевичеви третiй п'ятилiтнiй додаток.

7. Ц. к. Рада ш. к. признала рiш. з д. 27. вересня 1901 до ч. 25.993 проф. в VIII р. Д. Чеховському третiй п'ятилiтнiй додаток.

8. Ц. к. Рада ш. к. признала рiш. з д. 27. вересня 1901 до ч. 25.992 проф. І. Малиновському другий п'ятилiтнiй додаток.

9. Ц. к. Рада ш. к. заiменувала рiш. з д. 7. жовтня 1901 до ч. 27.323, о. Омеляна Менциньського, префекта перемиского духовного лiцея помiчним учителем в тутешнiй гiмназiї.

10. Ц. к. Рада ш. к. признала рiш. з д. 12. жовтня 1901 до ч. 29.382 професорови тутешної гiмназiї, о. І. Савчинови, другий п'ятилiтнiй додаток.

11. Ц. к. Рада ш. к. заiменувала рiш. з д. 16. падолиста 1901 до ч. 33.652 кандидата учительського в Відни, п. Сильвестра Яричевського, заступником учителя в тутешнiй гiмназiї.

12. Ц. к. Рада ш. к. перенесла рiш. з д. 30. падолиста 1901 до ч. 34.032 тутешного заст. учителя, п. Володимира Будзиновського в тiм самiм характері до ц. к. гiмназiї в Решові.

13. Ц. к. Рада ш. к. заiменувала рiш. з д. 26. сiчня 1902 до ч. 28.310 кандидата учительського, п. Володимира Адрияновича, заступником учителя в тутешнiй гiмназiї.

14. Ђ. Е. П. ц. к. Мiнiстер В. і П. удiлив рiш. з д. 24. сiчня 1902 до ч. 1928 учителям тутешної гiмназiї, п. Климови Глiбовиц-

кому відпустки від 1. грудня 1901 до кінця цвітня 1902 для поратования здоров'я. (Ріш. ц. к. Ради ш. к. з д. 10. лютого 1902 до ч. 3.835).

15. Є. Е. П. ц. к. Міністер В. і П. призначив ріш. з д. 5. лютого 1902 до ч. 2840 з причин службових професора тутешньої гімназії, п. Казимира Ціммерманна, почавши від П. півроку 1902 до служби в ц. к. акад. гімназії у Львові. (Ріш. ц. к. Ради ш. к. з д. 24. лютого 1902 до ч. 4.797).

16. Ц. к. Рада ш. к. видала ріш. з д. 30. липня 1901 до ч. 19.001 обіжник в справі теперішнього стану наук класичних в гімназіях з методичним показником що до науки граматичної, лексикальної і звязи її з лектурою, що до переводів, річевих пояснень, узгляднювання при науці грецької і римської штуки та властивих розмірів шкільної і приватної лектури.

17. Ц. к. Рада ш. к. приняла ріш. з д. 21. вересня 1901 до ч. 16.090 підручник: Біблійна історія нового завіта А. Торонського, вид. П. до ужитку в школах середних.

18. На одвітний допрос ц. к. Ради ш. к. з д. 8. жовтня 1901 до ч. 27.517 прийняв ся збір учительський тутешньої гімназії права і обовязку роздавання двох стипендій по 240 К річно з фундації бл. п. Василя Воляна для учеників тутешньої гімназії.

19. Ц. к. Рада ш. к. уповажила ріш. з д. 10. жовтня 1901 до ч. 27.848 Дирекцію до увільнення молодіжи від двох днів шкільних, щоб можна взяти участь спільно з учительським збором в сегорічних процесиях ювілейних.

20. Ц. к. Рада ш. к. приняла ріш. з д. 12. жовтня 1901 до ч. 30.381 підручник: Др Савицький, Наука геометрії з погляду для висших клас шкіл середних, ч. П. до ужитку в гімназіях руских.

21. Ц. к. Рада ш. к. приняла ріш. з д. 14. жовтня 1901 до ч. 28.549 підручник: О. Штайнера і Др А. Шайндлера Вправи латинські для I. класи, персвів Роман Цеглинський, до ужитку в гімназіях руских.

22. Ц. к. Рада ш. к. приняла ріш. з д. 30. падолиста 1901 до ч. 32.854 підручник: Л. Германа і К. Петелєнца Вправи німецькі для третьої класи шкіл середних, переложив Др О. Калитовський, вид. П. до шкільного ужитку в гімназіях руских.

23. Є. Е. П. ц. к. Міністер В. і П. бажаючи середним школам в Галичині приспорити більше сил учительських заявив ріш. з д. 20. січня 1902 до ч. 122, що готов здібних і трудящих, та до учительського звання горячих студентів філософії наділяти стипендіями, в місячних ратах вже від початку їх науки, на підставі опівї деканату філософського виділу і ц. к. Ради ш. к. О сї стипендії старати ся можуть слухачі філософії зараз по вписах на виділ філософський, вносячи подання на руки деканату.

24. Ц. к. Рада ш. к. визначила ріш. з д. 24. мая 1902 до ч. 14540 речинці осінніх іспитів зрілости в ц. к. гімназіях львівських і краківських так, що іспити зрілости в ц. к. академічній гімназії відбудуться так цілі як і поправні дня 16. вересня с. р., а зголоситись належить в Дирекції гімназії найпізнійше до дня 5. вересня 1902.

25. Ц. к. Рада ш. к. прийняла ріш. з д. 17. червня 1902 до ч. 14.488 підручник: Виїмки з народної літератури українсько-рускої XIX. в. для висших клас шкіл середних, уложив Ол. Барвіньский, ч. II., видане 3., до ужитку в школах середних.

26. Ц. к. Рада ш. к. прийняла ріш. з д. 17. червня 1902 до ч. 7503 підручник: Вінкентий Закшевский, Весьвітна історія для висших клас шкіл середних. т. II., Історія середних віків, переложив Ол. Барвіньский до ужитку в гімназіях руских.

Ш. ПЛАН НАУКИ.

а) Предмети обов'язкові:

Кляса приготавляюча.

Наука в клясі приготавляючій відбувала ся після плану, визначеного для IV. кл. шкіл народних висшого або мійського типу, із змінами, порученими рескр. ц. к. Ради шкільної краюї з дня 20. падолиста 1894 ч. 25098.

Кляса I. (відділи а, б).

Релігія 2 год. на тиждень. Катехизм А. Тороньского взято і повторено цілий.

Язык латинський 8 годин на тиждень. Читанє ортоєпічне і правила наголосу, 5 деклінацій правильних, правила о роді; прикметники і їх степенованє, заіменники особові, вказуючі, відносні, питайні і неозначені, числівники основні і рядові, відміна дієслова *sum*, 4 правильні кон'югації, побіч сего що важайші приіменники і сполучники. Науку граматичну (після підручника Дра Самолевича-Цеглинського) виправлювано на уступах з книжки для вправи Йосифа Штайнера і Дра Августа Шайндлера в перев. Р. Цеглинського. На підставі перероблених речень як і більших уступів до читаня ведено розмови латинські вже від I. півроку. Задачі письмєнні (по 6 тижнях науки) що тижня в школі, з кінцем півроку і домові.

Язык русский 3 год. на тиждень. З граматики Коцовского-Огоновского перероблено реченє поєдинче, елементарне реченє зложне,

звичайніші роди речень побічних і знаки розділові, відміну імен і дієслова, рівномірно до науки язика латинського; принагідно найважливіші правила звукові, прочі часті мови і головніші правила складні, правопись. З читанки рускої читано, пояснювано і оповідаю майже всі уступи прозові і поетичні, що красші уступи поетичні виголошувано з пам'яті. Задачі письменні: з початку диктати що тижня, опісля на переміну вправи правописні і задачі — 4 на місяць, зразу шкільні, опісля домові.

Язык польский 2 год. на тиждень. З граматики Коварского перероблено материял граматичний після пляну, визначеного для язика руского. З читанки „Wypisy polskie dla n. gimn. t. I.“ читано розбираю і оповідаю 91 уступів прозових, 20 поетичних, з котрих красші виголошувано на пам'ять. Що 15 днів задача шкільна.

Язык німецкий 6 год. на тиждень. Після підручника Л. Германа і К. Петеленца, в рускім переводі О. Калитовского, перероблено розставку слів в реченю, відміну імен і дієслова, заіменники, приіменники, числівники і злучники на примірах тогож підручника. Перероблений материял граматичний і словний використовувано на розговори зпершу руско-німецкі. Деякі уступи з вправ виголошувано на пам'ять. Що тижня задача шкільна.

Географія 3 год. на тиждень. Підручник Бенонього-Матієва викінчено цілий. Ученики рисували мапи на таблиці і зошитах.

Математика 3 год. на тиждень, в першій півр. аритм., в другій одна година аритметики, 2 геометрії. З аритметики П. Огоновского перероблено десяточний уклад, чотири головні діляння числами цілими і десяточними, рахунки числами багатоіменними, подільність чисел, розкладане на чинники перші, найбільша спільна міра, найменша спільна многократь, дробі. З геометрії Мочука-Савицкого: лінії пряма, коло, кути, трикутники. В кождім конференційнім періоді задача шкільна, на кожду годину вправи домові.

История природы 2 год. на тиждень. В перших шести місяцях зоологія (після підручника Івана Верхратского): ссавці і комахи, в чотирох послідних місяцях ботаніка: (Ростафінського - Верхратского), козельцеваті, хрестоцвітні, мигдаловаті, малиноваті, яблукваті, рожеваті, слизоваті, беленоваті, губаті, лелієваті, пальми.

Класа II. (відділи а, б).

Релігія 2 год. на тиждень. Історія біблійна Старого Завіта після підручника А. Тороньского викінчена.

Язык латинский 8 год. на тиждень. Граматика як в кл. I., вправи Самолевича-Коцовского. Повторене правильної відміни імен і дієслів, головні правила із складні, надто constr. acc. cum. inf., nom. cum. inf., складня дієприкметників, gerundium, adverbium, praepositiones. Науку граматичну вправляювано на дотичних прикладах

з книжки до виправи. Розмови латинські на підставі лектури. На місяць 3 задачі шкільні і 1 домашня.

Язык русский 3 год. на тиждень. З граматики повторено і доповнено науку о реченні поєдинчим і зложеним та реченнях побічних і его родах. В II. півроці повторено і доповнено науку о формах, а то відміню імен і дієслова у всіх видах деклінаційних і кон'югаційних. Читанку руску для II. кл. прочитано цілу; що красиві уступи з прози і поезії виголошувало на пам'ять. Задач місячно 3, на перемінку домашній і шкільній.

Язык польский 2 год. на тиждень. Граматика як в кл. I. Наука граматична після пляну, визначеного для языка руского. Читанку „Wypisy pol. dla kl. II.“ прочитано майже цілу, уступи прозові оповідано і що красиві виголошувало на пам'ять. Практичні виправи в мові на підставі лектури. Поетичних уступів виголошувало 14. Що 3 тижні задача домашня або шкільна.

Язык немецкий 5 год. на тиждень. Повторене і доповнене науки о відміні імен і дієслова, дієслова міцні і неправильні, з невідмінних частин мови: приіменники і сполучники. Весь матеріал перероблено на дотичних виправах Л. Германа і Петеленца в перев. Калитовського методом, як в кл. I. Задач місячно 4, (3 шкільні, одна домашня).

История і географія 4 год. на тиждень, т. є. 2 години історії, 2 географії. З історії викінчено віки старинні після підручника Семковича-Ільницького, з географії: Азію, Африку, полудневу Європу і Францію після підручника Калитовського. З послідною наукою лучилась і наука картографії.

Математика 3 год. на тиждень, на перемінку одна година арифметики, друга геометр. З арифметики наука о дробах, відношення і пропорції, правило трех, рахунок процентовий і дисконтний після підручника П. Огоновського. З геометрії симетральні лінії і кути, пристайність трикутників враз з примісненем, колесо, чотири- і многокутники, після підручника Мочука-Савицького. Задачі як в класі I.

История природы 2 год. на тиждень. В I. півр. зоологія: птиці, гади, земноводні, риби, науковці, шкаралупні. Кодла: хробаки, м'якуни, іглюскіріці і ямочеревні, після підручника Івана Верхратського. В II. півр. ботаніка (після підручника Растафінського - Верхратського): окружкові, мотильковаті, зложені, базькові, трави, зазубниці, шпилькові, ператні, мохові, папоротеваті і перворости.

Класа III. (відділи а, б).

Релігія 2 год. на тиждень. Історія біблійна Нового Завіта після підручника А. Торонського викінчена ціла.

Язык латинский 6 год. на тиждень: 3 год. лектури, 3 граматики. З Корнелія Неппеса прочитано: Aristides, Cimon, Erami-

nondas, Pelopidas, Miltiades, Themistocles, Hannibal в виданю Саля, приватно: Alcibiades. На підставі лектури ведено розмови, або подавано основу в язиці латиньскім. З граматики Самолевича-Огоновского перероблено ном., accus., dat., genet., ablat., грам. §§. 1—68 на відповідних примірах Прухницького-Огоновского. Що 14 днів задача шкільна, що 3 тижні домашня.

Язык грецкий 5 год. на тиждень. З граматики Фідерера Мандибур-Цеглинського перероблено відміну імен і дієслова аж до аор. pass. дієслів на вправах Вінковського-Таборського-Цеглинського §§. 1—135. Задач місячно 2, на переміну домові і шкільні, почавши від другої половини I. півроку.

Язык русский 3 год. на тиждень. Перероблено систематично складню відмінків, а в II. півроці систематично відміну імен, невідмінні частини мови і знаки розділові. З читанки для III. кл. прочитано майже всі уступи прозові і поетичні для сєї класи визначені; уступи поетичні і що красні з прозових виголошувались на пам'ять. Короткі вісті про житє і письма писателїв, котрих твори читано. Що 2 неділі задача на переміну домашня і шкільна.

Язык польский 2 год. на тиждень. З граматики А. Малецького перероблено систематично складню згоди і відмінків, опісля відміну імен; повторено невідмінні частини мови. З читанки „Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie“ прочитано 61 прозових і 17 поетичних уступів, що красні поетичні виголошувано на пам'ять. Задач 14, на переміну домові і шкільні.

Язык немецкий 4 годин на тиждень. Повторено відміну імен і дієслова з клас попередних, почім з науки о складни взято після граматики Янера складню згоди і відмінків. З читанки Дра Германа-Петеленца-Калитовського прочитано і по відповіднім поясненню оповідано всі уступи. Що місяця задача домашня і шкільна на переміну.

История і географія 3 год. на тиждень, на переміну одна година історії, друга географії. З історії (підручник Семковича-Ільницького) окінчено віки середні. З географії (підручник Калитовського) взято з дотичною картографією краї середньої, північної і східної Європи, Америки і Австралії. З історії *краєвої*: Історія Руси, Литви і Польщі до року 1492.

Математика 3 год. на тиждень. З *аритметики* чотири головні ділянки загальними числами и дробами, другий ступінь і корінь. З *геометрії* обводи і поверхності, твердження Пітагора, переміна і поділ фігур прямолинійних, подібність трикутників. Задачі як в класі II.

История природы 2 год. на тиждень. В I. півр. фізика: свійства тіл, тепло, хемія після підручника П. Огоновського; в II. півроці мінералогія після Ломницького-Верхратського.

Кляса IV. (відділи а, б).

Релігія 2 год. на тиждень. Літургіку А. Тороньского викінчено і повторено цілу.

Язык латинський 6 год. на тиждень: 4 год. лектури, 2 год. грамматики. Лектура: 1) Caesaris commentarii de bello Gallico l. I. 1—29, l. II. 1—28, IV. 20—36, V. 1—51, VI. 9—28, VII. 1—30; приватно: нечитані глави з I., III., і V. На підставі лектури розмови латиньскі, а що красші місця на память. 2) P. Ovidii Nasonis carmina: Deucalion et Pyrrha, Orpheus et Eurydice, De vita sua, при тім засади латинської метрики. З грамматики повторено складню відмінків, а перероблено складню дієслова, часів і способів §§. 63 до 141 на відповідних прикладах з підручника Прухницького Огоновського. Задачі як в III. кл.

Язык грецький 4 год. на тиждень. Повторено предмет з кл. III. і викінчено науку о формах дієслова на дотичних примірах з книжки до вправ Вінковського-Таборського-Цеглиньського. При лектурі перероблено що важвійші появи в складни відмінків, дієслова і реченю зложенім. Що 14 днів задача домова або шкільна на переміну.

Язык руский 3 год. на тиждень. З грамматики систематична наука відміни дієслова і єго складня, систематична наука реченя зложеного і многократного, стихотворство. Повторено цілий матеріал. З читанки на кл. IV. прочитано всі уступи прозові і поетичні, для сеї кляси визначені; нослїдні меморовано. Короткі вісти про житє і письма писателїв, як в кл. III. Задачі як в кл. III., в II. півроцї короткі а легкі описи.

Язык польский 2 год. на тиждень. З грамматики Малецького наука кон'югації і складня дієслова, систематична наука о реченях зложених і многократних. З читанки „Czubek-Zawiliński Wypisy polskie dla kl. IV.“ прочитано 56 уст. прозових, з котрих красші виголешувано на память. Задач. 7 на піврік.

Язык німецький 4 год. на тиждень. З грамматики Янера повторено науку о формах з літ попередних, складню відмінків з кляси III. і взято систематично: складню дієслова і реченє зложене. З читанки Дра Йєрмана-Петелєнца-Калитовського прочитано і по відповіднім поясненю оповідано майже всі уступи прозові з виїмкою кількох трудвійших. Уступи поетичні що красші меморовано. На домашню лектуру добірні оповідання Гофмана, Горна і Гелєра, з бібліотеки для молодїжи, як також гарвійші книжки бр. Ірімів. Задачі як в III. клясї.

Історія і географія 4 год. на тиждень. Історія часів нових після Семковича-Полянського. Географія австро-угорської монархії після Шаранєвича-Целевича з поглядом на єї історію і точним приміненем картографії.

З історії краю: Історія Руси, Литви і Польщі до знесення Січи і надання Польщі з коротким поглядом на історію Галичини.

Математика 3 год. на тиждень, на переміну 1 год. арифметики і геометрії. З *арифметики* взято: зрівняння 1. степеня о одній і більше незвістих, відношегя і пропорції зложені, зложене правило трех, рахунок провізійний, речинцевий, спілки, змішки, відпровізійний. З *геометрії* цілу стереометрию. Задачі як в III. кл.

Фізика 3 год. на тиждень. Механіка тіл цінких, текучих і воздушних, магнетизм, електричність, акустика, основи астрономії і географія математична після підручника П. Огоновского.

Класа V.

Релігія 2 год. на тиждень. Догматику загальну після підручника А. Тороньского викінчено і повторено цілу.

Язык латинський 6 год. на тиждень: 1 год. граматики, 5 год. лектури. З граматики (книжка як в кл. III.) повторено науку о відмінках. Вправи систематичні укладані на підставі лектури. Лектура: а) Livii ab urbe condita (вид. Zingerle) l. I. cc. 1—56; XXI. б) P. Ovidii Nasonis Carmina (вид. Seldmayer). Metam., Quattuor aetates, Niobe, Midas, Perseus et Atlas, Сип о збрую Ахіля, Fasti: Arion, Liberalia; Tristia: De vita sua, ad uxorem; Ex Ponto: Orestes et Pylad. Приватна лектура: Liv. l. XXII. Ovid. Metam., Phaethon, Orpheus et Eurydice, Diluvium; Fasti: Matronalia, De rapto Proserpinae. Розмови латинські на підставі лектури. Що місця задача шкільна.

Язык грецкий 5 год. на тиждень: 1 год. граматики, 4 лектури. З лектури читано Ксенофонта після Хрестоматії Фідерера, і то прочитано з Анабази уст. 1, 2, 4, 7, 8, 9, 11, 14, 17, (3, 5, 6, 10, 15, 16 уст. приватно); Сугор. 2, 6, Мемор. 2, а з Гомерової Іліади пісню I. II. З граматики повторено науку о формах і перероблено систематично складню відмінків. Вправи стилістичні укладані на підставі лектури Ксенофонта. Задач шкільних чотири на піврік.

Язык русский 3 год. на тиждень, стилістика і читане взорів поезії і прози після читанки Дра К. Лучаковского. Задач 14, на переміну домові і шкільні.

Язык польский 2 год. на тиждень. Лектура з книжки: Wzory poezyi i prozy Próchnickiego; прочитано більшу часть поетичну і прозову, крім того Міцкевича „Pan Tadeusz“. Задач 10.

Язык німецкий 4 год. на тиждень. З граматики Петеленца повторено систематичну науку з кл. III. і IV. в цілости. З читанки Петеленца-Вернера прочитано 53 уступи прозові, 6 постичних, послидні меморовано. На домашню лектуру що лекції уступи прозові з читанки і оповідання Герстекера, Стакого, Верного і Герхенбаха. Задач 14, з тих 6 шк., 8 дом.

Історія і географія 3 год. на тиждень. Після Закшевського-Барвіньського ч. I. взято старинну історію Орієнту, Греції, Македонії і Риму до реформ Іракхів в отриманні з старинною географією і систематичним оглядом старинної культури.

Математика 4 год. на тиждень, на переміну арифметика і геометрія. Підручники Мочнік-Савицького. З алгебри перероблено чотири головні ділення, ділимість чисел, дробі звичайні і десяткові, пропорції і їх примінене, рівняня I. степеня о одній і більше не-звістних. З геометрії перероблено цілу пляніметрию. Чотири задачі шкільні на піврік; що лекції виправи домові.

Історія природи 2 год. на тиждень. В I. півроці мінеральоія систематична, фізіографія мінералів і головніші появи з геології, після підручника Бішнґа-Гохштетера-Полянського, в II. півроці ботаніка після Ростафінського-Верхратського.

Класа VI.

Релігія 2 год. на тиждень. Доґматику спеціальну після підручника А. Тороньського скінчено і повторено цілу.

Язик латинський 6 год. на тиждень; 1 год. граматики, 5 год. лектури. Прочитано Sallust. Bel. Jugurth., Caesaris bel. civ. I. III, Ciceronis in Catil. I., Vergil. Ecl. I. V., Georg. II. 135—176; II. 437—540; III. 478—566, Aeneidos II. Лектура приватна: Sall. Catilina, Cic. in Catil. III. IV. Розмови латинські на підставі лектури. З граматики повторено науку о часах і способах. Виправи стилістичні на підставі лектури. Що місяця задача шкільна.

Язик грецький 5 год. на тиждень: 1 год. граматики, 4 год. лектури. Прочитано з Гомерової Іліди, IV, VI, IX, XV, XVIII, приватно VII, XIX. Ксенофонта Анаб. 14. з пам'ятників о Сократі 4, з Геродота кв. VII. в виїмках, прив. кв. VIII. З граматики о приіменниках, часах і способах на виравах Шенкля-Цеглиньського §§. 18—31. Задачі як в класі V.

Язик руский 3 год. на тиждень. В першій півроці література староруска до XVI. віку, в другій до кінця віку XVIII. Задач 14, на переміну домові і шкільні.

Язик польський 2 год. на тиждень. З підручника „Wypisy polskie Tarnowski-Wójcik część I.“ взято з пропущенням писателів другорядних весь прозовий і поетичний матеріал до кінця віку XVIII; науку шк. доповнено лект. дом. Задачі як в кл. V.

Язик німецький 4 години на тиждень. Граматика принагідно і в міру потреби. З читанки Петеленца-Вернера перероблено стилістику і поетику на підставі лектури. Прочитано прозових і поетичних уступів до 50, 6 поетичних меморовано. На лектуру домашню пропущені уступи з читанки, діла історичні з бібліотеки Гельдера,

„deutsche Heldensage“ Беслера, „Hermann und Dorothea“ і „Zri-
пу“ в виданю Ірезера. Задачі як в кл. V.

Історія і географія 4 год. на тиждень. Після підручника За-
кшевського-Барвіньського т. I. викінчено історію старинну, іменно
період від реформ Іракхів до упадку західно-римського цїсарства;
відтак після Закшевського-Барвіньського т. II. взято історію віків се-
редних, а після Інделього ч. III. історію новітню до поч. XVII. в.
в отриманню з географією і оглядом на розвій культури.

Математика 3 год. на тиждень. З альгебри: степені, коріні,
логаритми, рівняня другого степеня о одній незвідній; з геоме-
триї: стереометрія і гонїометрія. Задачі як в кл. V.

Історія природи 2 год. на тиждень. Анатомія і фізіологія
тіла людського. Зоологія систематична з увзглядненем палеонтольо-
гії і географічного розповсюднення животин — після Шмідта-По-
ляньського.

Класа VII.

Релігія 2 год. на тиждень. Етику християнсько-католицку пі-
сля підручника Ванлера-Пюрка скінчено і повторено.

Язик латинський 5 год. на тиждень: $\frac{1}{2}$ год. граматики, $4\frac{1}{2}$
год. лектура. Прочитано в I. півроці: Cicero in Catilinam Or. IV.
pro Sestio, Cato Maior; в II. півроці: Verg. Aen. II. IV, VI, VIII,
IX, приватно: Cic. pro Sexto Roscio Amerino, in Verrem IV; Verg. Aen.
VII, XI. красші місяця меморовано. З граматики повторено поодинокі
частини складні і про загальні засади латинського стилю. Розмови ла-
тинські на підставі читаних уступів. Задачі як в кл. V.

Язик грецький 4 год. на тиждень: $\frac{1}{2}$ год. граматики, $3\frac{1}{2}$ год.
лектури. Прочитано в I. півроці з Демостена *Ὁλ. β, Φιλ. α, γ; περὶ
ἐλπίης*; з Одисеї кн. IX, X, XI, XII, XVI.; приватна лектура: Демо-
стена *κατὰ Φίλιππον β, Ὀλυμπιακός α*, з Одисеї кн. V, VI, що красші
меморовано. З граматики повторено форми дієслова і складано ре-
чення зложеного. Задачі як в кл. V.

Язик руский 3 год. на тиждень. В першій півроці взято устну
словесність. В другій півроці з виїмків народної літератури укра-
їнсько-рускої XIX в ч. II. О. Барвіньського взято огляд народної
літератури, відтак читано і пояснювано під оглядом річевим, есте-
тичним і історичним твори, почавши від Котляревського до Шевчен-
ка включно. Доповнення науки шкільної домашною лектурою. Декля-
мація як в кл. V. Задачі що місяця, переважно домові.

Язик польський 2 год. на тиждень. Після читанки Тарновського
і Вуйвіка читано і розбирано під взглядом річевим і естетичним
красші виїмки, почавши від Немцевича до Каз. Бродзьньського, а
після Тарновського-Прухницького від Міцкевича до Фредри і Словац-

кого. В цілості Міцкєвича Баляди, Мальчевського Марія, Словацького „Ліля Венєда.“ Лектуру шк. доповнювано лектурою домовою. Задачі що місяця, переважно домові.

Язик німецький 4 год на тиждень. Перероблено історію літератури від початку до р. 1794 на підставі лектури з читанки Петелєнца-Вернера. Уступи пропущені в школі завдавано на лектуру домашню. Крім того читано цілковиті твори класиків в виданю Ірєзера: Emilia Galotti, Wilhelm Tell, Don Carlos і Jungfrau v. Orleans. Деклямовано 3 уступи поетичні. Задачі що місяця, переважно домові.

Історія і географія 3 год. на тиждень. Взято після підручника Гінделього-Ільницького ч. III. історію новочасну від відкриття Америки до найновіших часів з дотичними датами географічними і поглядом на сучасний розвій цивілізації. З історії рідинного краю: Історія Руси і Польщі до р. 1587.

Математика 3 год. на тиждень. З арифметики: рівняння другого степеня о одній і більше незвісних, рівняння виложничі, дроби ланцюгові, рівняння неозначені, ряди, рахунок відпровізийний, пермутації, комбінації, варіяції і двочлени Ньютона. З геометрії: тригонометрія і геом. аналітична. Задачі як в кл. V.

Фізика 3 год. на тиждень. Загальні прикмети тіл, механіка тіл цінких, течій і тіл воздушних, тепло і хемія після підручника Дра Савицького.

Пропедевтика філософії. Логіка 2 год. тижнево на підставі підручника Бека в переводі В. І. Перероблено і повторено предмет цілий.

Класа VIII.

Релігія Історію церковну після підручника Ваплера-Стефановича викінчено.

Язик латинський 5 год. на тиждень: $\frac{1}{2}$ год. граматики, $4\frac{1}{2}$ год. лектури. Прочитано Q. Horatii Flacci Carm. lib. I. 1, 2, 3, 6, 7, 9, 10, 12, 20, 26, 28, 29, 31, 34, 36; II. 6, 12, 15, 17, 18, 19, 20; III. 2, 3, 4, 6, 8, 16, 18, 20, 24; IV. 2, 4, 6, 7, 8, 12, 14; Epod. 9, 13; Satir. I. 1, 9; II. 6; Ep. I. 1; II. 2; Cornelii Tacit Germ. 1—27; An. I, XV. Приватна лектура: Оди Горациєві, нечитані в школі; Tacitus An. II, XVI. Розмови латинські на підставі лектури. Для виправи стилістичної толковано з язика руского на латин. уступи з історії і з рускої читанки Барвіньського. Що місяця задача шкільна.

Язик грецький 5 год. на тиждень. $\frac{1}{2}$ год. граматики, $4\frac{1}{2}$ год. лектури. З граматики Курція-Борковського повторено при лектурі авторів відповідні партії. Лектура шкільна: Платона Анольоія (вид. Хріста-Левицького), Крітон і Файдон; Софокля: Антігона, (вид. Шуберта), Одисеї кн. XVII. Лектура домовая: Платона Евтифрон, Софокля Електра. Задач шкільних в цівроці 4

Язык русский 3 год. тижнево. З виїмків народної літератури українсько-рускої XIX. в ч. П. О. Барвіньського взято огляд народної літератури (від П. половини 6. десятка в. XIX), відтак читано і пояснювано під взглядом річевим, естетичним і історичним твори почавши від Куліша до Самійленка включно. Доповнене науки шкільної домовою лектурою. Деклямація як в V. кл., задач девять, а з них 5 шкільних.

Язык польский 2 год. тижнево. Читано після чит. Тарновського-Прухницького т. П. від Словацького і Красінського до кінця, науку шкільну доповнено лектурою домовою, в цілости прочитано Словацького Мазепу. Задача стилістична що місяця 1, в I. півр. переважно домова, в II. півр. шкільна.

Язык німецький 4 год. на тиждень. Перероблено історію літератури від р. 1795 до найновіших часів на підставі лектури з читанки: Петеленца-Вернера. Уступи не читані в шкільній задавано на лектуру домашню. Крім того читано цілковиті твори класиків в виданю Грезера: Iphigenie auf Tauris, Maria Stuart, Wallensteins Tod і Ahnfrau. Деклямовано 3 уступи поетичні. Задачі що місяця, переважно шкільні.

История і географія 3 год. тижнево: в I. півроці історія австрійсько-угорської держави після Томка-Целевича, в II. півроці географія і статистика австрійсько-угорської монархії після підручника Дра Шараневича в сполученю з картографією. Історію родинного краю викінчено після підручника Левіцького-Матієва.

Математика 2 год. на тиждень: Докінчене і повторене цілого матеріалу наукового з висшої гімназії. Вправи в розв'язаню задач арифметичних і геометричних. Задачі як в V. кл.

Фізика 3 год. на тиждень: Рух фалевий, акустика, оптика, магнетизм і електричність після Йохмана-Савицького.

Пропедевтика філософії 2 год. на тиждень: Психологія після Крігера в переводі В. Ільницького.

б) Предмети надобовязкові.

1. *История родинного краю* подавалась ученикам III. і IV. класи в одній годині тижнево; ученики VП. і VІІІ. класи учились того предмету в I. півроці в одній, в II. півроці ученики VII. кл. в двох годинах тижнево після плану, назначеного ріш. ц. к. Ради шк. з д. 24. марта 1891, ч. 5906.

2. *Каліграфія*. Наука каліграфії подавалась лиш ученикам I. і II. кл. в двох відділах по одній годині тижнево після взірців Пюркевича і Новицького.

3. *Гімнастика*. З початком року шк. 1899. записалося на науку гімнастики 345 учеників. Учитель гімнастики Іван Прийма поділив їх на три відділи а на 6 громад. До відділу I. належали ученики класи приготавляючої, Ia, Ib і Pa, до відділу II. ученики класи III і IV; до III. відділу ученики кл. V, VI, VII, VIII. В відділі I. було учеників 158, в II. 106, в III. 81. Кожен відділ мав 2 години гімнастики в тиждні. Вправи гімнастичні відбувалися в сали гімнастичній, а в місяцях вересні, маю, червні і липні, як сприяла погода на босовищі коло гімназійного будинку.

Відповідно до сили фізичної і віку кожного відділу, вправляно учеників підчас науки гімнастики:

а) в вправах рядових: твореню розетувів, лав і рядів, зворотах, перемінні ряду в лаву і противно, в твореню двійок і четвериць, походах, протиходах і заходах ходом і бігцем, на місці, з місця і т. д.

б) в вправах вільних поєдинчих і зложених.

в) в вправах з приборами як: дерев'яними і залізними палицями і важками на місці і походах.

г) в вправах на прирядах: в скоках далеских і в гору в полученю з доскоком, $\frac{1}{4}$ і $\frac{1}{2}$ оборотом в право і ліво, в скоках в глибину з помосту в полученю $\frac{1}{4}$ і $\frac{1}{2}$ оборотом, в скоках через козла і коня, в вольтижованю на коні і поручках, в вправах на драбинах уставлених рівнобіжно, скісно і горизонтально, в спиваню по жердках і линвах, в вправах на дручку, трапезі і кілцях, в біганю коло кружева.

Побіч тих вправ гімнастичних відбувалися в місяцях: вересні, маю, червні і липні гімнастичні прогульки, при котрих вправляно учеників в походах і іграх гімнастичних. Прогульки відбувалися з кождим відділом осібно, чотири прогульки на місяць.

При вправах гімнастичних уважав учитель на скріпленє сили, на виобразованє гнучкості у учеників, а то так через гімнастику шведську без приборів і з приборами, як і через гімнастику на прирядах, при чім перестерігав пильно степенюваня вправ. як і відного їх примінюваня до віку і сили.

4. Наука співу відбувалася в чотирох відділах по одній годині тижнево.

Відділ I. Теорія. Вступні відомости о тоні, система лійнійна, поділ нот, ключі, знаки хроматичні, назви, такт, гамі dur і moll, інтервали, наука о темпі, о знаках означаючих і змінючих скорість темпа і силу тону. Вправи писаня і читаня нот і знаків музичних, утворюваня гам dur і moll, вправи в читаню нот, вправи в інтервалах, співанє одноголосних пісень.

Відділ II. Спів церковний, учено тропарі, кондаки, пісні літургічні, постні, канон воскресний.

Відділ III. Хор мішаний. Співано пісні літургічні, коляди (як: Бог предвічний, Вселенная, Христос роди ся і иньші), воскресні:

Христос воскрес, Ангел вопієше, Плотію, Псал. Бортнянського „Вея земля“, Хорал Бортнянського — Гимн народний і пісні світські (Хори з „Гамалії“ Копка, Вербицького: Завіщане і и.)

Відділ IV. Хор мужеский: Співано піснї літургічні Бортнянського, Вербицького і Лавровського, піснї світські (як: Хори з „Гамалії“ Копка, Пісня до торбана, На долині і иньші.)

Перед вечерком Т. Шевченка відбувались вправи орхестральні, в котрих брало участь кільканадцять учеників.

5. *Рисунки*. Наука рисунків подавалась в 2 відділах після плану наукового і інструкцій, поданих рішеннями Вис. ц. к. Мін. В. і П. з д. 9. серпня 1873. ч. 6708., 6. мая 1874. ч. 5815 і 17. червня 1891. ч. 9193.

Відділ I. 2 год. тижнево 1) Лінії прості і криві, ділене ліній простих, трикутники, квадрати, многокутники правильні, коло і комбінації тих фігур. 2) Орнаменти просто і криволінійні в тих фігурах, плоский орнамент рости́нний. 3) Ученики рисували після взірців рисованих на таблиці і на картонах стійних.

Відділ II. 2 год. тижнево. 1) Рисованє фігур симетричних. 2) Вправи в рисованю труднійших орнаментів: а) після взірців, рисованих учителем на таблиці, б) після взірців Ачделя подаваних ученикам, з особлившою увагою на старинну штуку грецьку і римську. 3) Наука о важвійших типах і стилях орнаменту. 4) Рисунок перспективний на підставі погляду і при помочи моделів а) рисованє з елементарних і архітектонічних моделів б) з орнаментальних моделів гіпсових австрійського музею для штуки у Відні. 5) Початки і дальша наука рисунку фігурального.

IV. Підручники шкільні

на р. ш. 1902/1903.

Релігія в кл. I.: Християнсько-католицкий катехизм А. Тороньського, 3 вид.; в кл. II.: Історія біблійна старого завіта А. Тороньського, 2 вид.; в кл. III.: Історія біблійна нового завіта А. Тороньського, нов. вид.; в кл. IV.: Літургіка гр. кат. церкви А. Тороньського, 2. вид.; в кл. V.: Доґматика фундаментальна і аполоґетика для висших клас, А. Тороньського; в кл. VI.: Доґматика частна для висших клас, А. Тороньського; в кл. VII.: Наука християнсько-католицької етики Ваплера-Пюрка; в кл. VIII.: Історія християнсько-католицької церкви Ваплера-Стефановича.

Язик латинський в кл. I.: Граматика Дра Самолевича-Р.Цеглинського, вправи Штайнера і Шандлера-Р. Цеглинського (нові);

в кл. II.: Граматика як в кл. I., виправи Дра Самолевича-Коцовського; в кл. III.: Граматика латинська Ж. Самолевича-І. Огоновського, виправи Прухницького-Огоновського, крім того Corneli Nepotis vitae вид. Людвика Саля; в кл. IV.: Граматика як в кл. III. і виправи Прухницького-Огоновського на кл. IV., крім того автори: С. Julii Caesaris commentarii de bello Gallico, вид. Терликовського і Р. Ovidii Nasonis carmina, вид. Іризара-Скупневича (в II. півроці); в класі V.—VIII.: Граматика як в кл. III., крім сего автори, в кл. V.: Titi Livii ab urbe cond. libri, вид. Цінгерля і Овідій як в кл. IV. (в II. півроці); в класі VI.: Sallustius de coniuratione Catilinae, вид. Лінкера-Солтиська, Cicero in Catilinam I, IV, вид. Солтиська, Vergilius, вид. Айхлера; в кл. VII.: Ciceronis de imp. Cn. Pompeii, pro Archia, Laelius, in Verrem, вид. Ноля і Vergilius як в класі VI.; в кл. VIII.: Horatius, ed. Petschenig Tacitus Annales, вид. Терликовського.

Язык грецкий в кл. III.: 1) Граматика грецька Фідерера в перекладі Т. Мандибурі і Р. Цеглинського і 2) грецькі виправи Вішковського і Таборського в перекладі Г. Цеглинського; в кл. IV.: Граматика як в кл. III. і книжка для виправи в яз. грецьким та сама, що в класі III. В класах вищих граматика як в кл. III., крім того автори для класу V.: Хрестоматія Ксенофонта (вид. Фідерера) і (в II. півроці) Гомера Іліяда, вид. Шайндлера Солтиська; в класі VI.: Гомер, Ксенофонт як в кл. V. і (в II. півроці) Геродот кн. VII. вид. Шайндлера-Терликовського; в кл. VII.: Demosthenes Orationes Philippicae, вид. Водтке-Шмідта і Homeri Odyssea, вид. Павлі Воткого; в кл. VIII.: Plato Apologia, Phaedon ed. Wohlrab, Sophocles Oedipus Col., вид. Шуберта і Odyssea як в кл. VII.

Язык русский А) Граматика руского языка В. Коцовського і І. Огоновського для кл. I. і II., С. Стоцького і Ф. Іартнера для III.—IV., Б) 1. Руска читанка для I. кл.; 2. Руска читанка для II. кл. шкіл середніх, 2 вид.; 3. Руска читанка для III. класу шкіл середніх і семінарії учительських; 4. Руска читанка для IV. кл. шкіл середніх; 5. Взірці поезії і прози К. Лучаковського для кл. V.; 6. Старо-руська хрестоматія О. Огоновського для VI. кл.; 7. Руска читанка для вищих класів, Часть I. Усна словесність 2 вид., і Виїмки з народної літератури XIX. віку для вищих класів А. Барвіньського для VII. кл.; 8. Виїмки з народної літератури XIX. віку О. Барвіньського ч. II. вид. нове для VIII. кл.

Язык польский: А) Граматика польська І. Конарського для класу I.—II., А. Малецького для кл. III.—IV.; Б) виписи польські для I. кл. вид. 2. і 3; В) Виписи польські для II. кл. вид. 1. і 2; Г) Виписи польські Чубка-Завилиньського для III. кл. і т. IV. для кл. IV.; Д) Взірці поезії і прози Прухницького для V. кл.; Е) Виписи польські Тарновського і Вуйціка ч. I. для кл. VI.; Ж) Ті самі що в кл. VI.

і виписи польські Тарновського-Прухницького ч. II. вид. 1. і 2. для VП. і VІІІ. кл.

Язык німецький: класа I.: Л. Германа і К. Петеленца в перекладі О. Калитовського „Вправи німецькі для першої класи, 2. вид.“; в кл. II.: Л. Германа і К. Петеленца в перекладі О. Калитовського „Вправи німецькі для другої класи, 2. вид.“; в кл. III.: Граматика Янера і Л. Германа і К. Петеленца в перекладі О. Калитовського „Вправи німецькі для III. кл., нове вид.“; в кл. IV.: Граматика Янера, Л. Германа і К. Петеленца в перекладі О. Калитовського „Вправи німецькі для четвертої класи, 2. вид.“; в кл. V.: Читанка німецька Петеленца Вернера для V. кл.; в кл. VI.: Читанка німецька Петеленца-Вернера для VI. кл.; в кл. VП.: Читанка німецька Петеленца-Вернера для VП. кл.; в кл. VІІІ.: Читанка німецька Петеленца-Вернера для VІІІ. кл. Крім сего в кл. VІІ.—VІІІ. класики вид. Ірезера або Фрайтага.

История і географія: в кл. I.: Короткій начерк географії Беноні-Матієва; в кл. II.: 1) Оповідання з всемирної історії ч. I. Дра А. Семковича-В. Ільницького; 2) Учебник географії Дра Омеляна Калитовського; в кл. III.: 1) „Оповідання з всемирної історії Дра А. Семковича В. Ільницького ч. II. Віки середні“, Львів 1893; 2) Учебник географії як в II. кл.; в кл. IV.: Дра Семковича Полянського „Оповідання з всемирної історії ч. III, Час новий“, Львів 1899 і Беноні-Полянський „Географія австро-угорської монархії, Львів 1899“; в кл. V.: Закшевський-Барвінський „История всесвітна“, ч. I. Львів 1900; в кл. VI. як в кл. V., тих самих авторів ч. II. і Інделі В. І. „История новітніх часів для висших клас ч. III, Львів 1882; в VІІ. класі: Інделі-В. І. „История новітніх часів для висших клас, ч. III.“ і Левицький Матієв „История родинного краю ч. III.“; в класі VІІІ.: „История і статистика австро-угорської монархії Фінкель-Гломбінській-Білецький (в друку) та Левицький-Матієва „История родинного краю, Львів 1895“.

Математика: в кл. I—II.: 1) Учебник арифметики П. Огоновського і 2) Мочнік Савицького „Наука геометрії з погляду, ч. I.“; в кл. III.—IV.: 1) П. Огоновський „Учебник Арифметики для низших клас, ч. II., і 2) Савицький „Геометрія“; в кл. V.—VІІІ.: Мочнік-Савицький „Арифметика і Алягебра для висш. гімн., Львів 1877“; 2) Мочнік-Савицький „Геометрія для висш. гімн., Львів 1877“.

История природи: в кл. I. і II.: Зоологія І. Верхратського на перший піврік, а на другий: Ботаніка Ростафінського-Верхратського; в кл. III. I) на перший піврік: П. Огоновський „Фізика для низших клас гімназійних, Львів 1897“, на II. піврік: Мінералогія Ломницького-Верхратського; в кл. IV.: П. Огоновського „Фізика для низших клас гімназійних, Львів 1897“; в кл. V.: (I. піврік) Бішинґ Гохштетер-Полянський „Мінералогія і геологія для висших клас шкіл середніх, Львів 1890“, в 2. півр.: Ботаніка Ростафінського-Верх-

ратекого; в кл. VI.: Шмідт-Полянський „Зоологія для висших клас шкіл середних; в кл. VII. і VIII.: Фізика Йохмана Савицького.

Логіка: в кл. VII.: Дра Т. Мандибура (в друку).

Психологія: в кл. VIII.: Крігера-В. І.

V. Теми до задач письмених

у висших класах.

1) В язиці рускім:

КЛАСА V. 1) Культура Египтян. (дом.) 2) Прихід Одисея у землю Феаків. (шк.) 3) Суспільні верстви старинного Египта. (дом.) 4) Любов рідної землі. (шк.) 5) Різдвяні свята. (дом.) 6) З яких металів має чоловік найбільший хосен і чому? (шк.) 7) Ріки; їх хосен і шкоди. (дом.) 8) Свіг ростиный в услугах чоловіка. (дом.) 9) Борба на Косовім полі. (шк.) 10) Вплив природи на культурний розвій чоловіка. (дом.) 11) Весна. (шк.) 12) Наслідки походів Александра Великого. (дом.) 13) Гриби в господарстві природи. (шк.) 14) Користи желізниць. (дом.)

КЛАСА VI. 1) Огонь приятелем і ворогом чоловіка. (дом.) 2) Огляд першої доби літератури рускої. (шк.) 3) Головні причини упадку держави римської. (дом.) 4) Похід Володимира Великого на Корсунь. (шк.) 5) Боротьба чоловіка з природою. (дом.) 6) Характер і подвиги Святослава. (шк.) 7) Весна а осінь. (дом.) 8) Устрій політичний і суспільний первісних Славян. (дом.) 9) Характеристика Володимира Мономаха. (шк.) 10) Море приятелем і ворогом чоловіка. (дом.) 11) Причини походу Ксеркса на Грецію. (шк.) 12. Заслуги духовенства у середних віках. (дом.) 13) Погляд середньовічних астрономів на сотворене світа. (шк.) 14) Вплив положення географічного на характер народа. (дом.)

КЛАСА VII. 1) Хто рано встає, тому Бог дає. (дом.) 2) Вага устної словесности для літератури в загалі. (шк.) 3) Вплив Італії на культурні відносини Європи у XVI. віку. (дом.) 4) Ліричні моменти в думах. (шк.) 5) Не зважай на врожай, сій жито, хліб буде. (дом.) 6) Характер 30-літньої війни та її наслідки. (дом.) 7) Початок і розвій драми на Руси. (шк.) 8) О скільки чоловік паном природи? (дом.) 9) Виказати релігійний характер Наума Дрота. (шк.) 10) Опис підземного царства. (дом.)

КЛАСА VIII. 1) Земля мати наша. (дом.) 2) Заслуги П. Куліша на ниві народної літератури. (шк.) 3) Заслуги Бабенбертів на ниві розвою Австрії під оглядом політичним і культурним. (дом.)

4) Гальшка Острожка. Характеристика. (шк.) 5) Щасливий, хто праці не боїть ся. (дом.) 6) Гуцули. Характеристика. (шк.) 7) Фантазія в ширшій і тіснішій значінью того слова. (шк.) 8) Чим хочу бути. (шк.)

2) В польскім язичі:

КЛАСА V. 1. Opis chaty wieśniaczej w okolicy, w której uczeń spędził wakacje (domowe). — 2. Opowiadanie Gerwazego o śmierci ostatniego z Horeszków (szkolne). — 3. Znaczenie historyczne Fenicyan (na podstawie nauki historyi, dom.). — 4. Opis walki Krzyżaków z Litwinami (na podstawie lektury z Grażyny, szk.). — 5. Opis parku w Przemyślu. (szk.). — 6. Polityczny i społeczny ustrój Sparty i Aten przed wojną peloponeską (na podstawie nauki historyi, dom.). — 7. Streszczenie poematu Słowackiego „Ojciec Zadźmionych“ (szk.). — 8. Dobrzyński zaścianek i jego najgłówniejsi przedstawiciele (na podstawie lektury, dom.). — 9. Skutki wojny peloponeskiej (szk.). — 10. Przymioty i rola ks. Robaka w „Panu Tedeuszu“ (na podstawie lektury, dom.).

КЛАСА VI. 1. O znaczeniu wojen punickich w dziejach Rzymu (na podstawie nauki historyi, dom.). — 2. Rozwinać myśli zawarte w wierszu J. Kochanowskiego: „Nie fortunie, ale cnocie ufać trzeba“ (szkolne). — 3. Jakie poglądy na życie wypowiada Kochanowski w trenie XIX. (dom.). — 4. Jak się zapatruje Skarga na władzę i wolność obywatelską (na podstawie lektury, szk.). — 5. Korzyści podróży (dom.). — 6. Przyczyny upadku literatury polskiej w okresie trzecim (dom.). — 7. Zdać sprawę z sielanki Szymonowicza „Żeńcy“ (szkolne). — 8. Ważniejsze cechy obyczajów w Polsce na podstawie Pamiętników Paska (dom.). — 9. Wpływ literatury francuskiej na polską w wieku XVII. i XVIII. (szk.). — 10. Jakie korzyści odnosimy z nauk przyrodniczych (szk.).

КЛАСА VII. 1. Znaczenie odkrycia Ameryki i drogi morskiej do Indyj wschodnich (na podstawie nauki historyi, dom.). — 2. Ocena klasyków i romantyków w dwóch listach Fr. Morawskiego (szk.). — 3. Zakon Krzyżacki a Litwa w XIV. wieku (na podstawie „Grażyny“ i „Konrada“, dom.). — 4. Obraz pustyni w „Farysie“ A. Mickiewicza (domowe). — 5. Znaczenie wojny północnej w dziejach wschodniej Europy (dom.). — 6. Tło miejscowe w „Maryi Malczewskiego“ (szk.). — 7. Ukraina w poezji B. Zaleskiego (dom.). — 8. Jakie korzyści odnosimy z nauki historyi powszechne (szk.). — 9. Czy wartość człowieka polega bardziej na wiedzy, czy na charakterze (dom.).

КЛАСА VIII. 1. Fu ne cede malis — sed contra audetur ito (Wergiliusz, dom.). — 2. Tok myśli w dyalogu Ulpiana i Iridyona w „Iridyonie“ Krasińskiego (szk.). — 3. Bajronizm w Polsce (dom.).

4. Charakterystyka mnichów w tragedji Korzeniowskiego „Mnich“ (szk.). — 5. Cecora i Chocim w literaturze polskiej (na podstawie lektury: Faleński Samuel Korecki; Potocki — Wojna Chocimska; Krasicki — Wojna Chocimska; Sobieski Jakób: Comentarius de bello Chot.; Szujski: Cecora i Chocim; Szajnocha: Mściciel (szk.). 6. Znaczenie humanizmu w dziejach literatury i cywilizacyi w Polsce — 7. Pogląd historyczny na rozwój powieści w literaturze polskiej (wszystkie wypracowania szkolne).

3) В німецьких язичі:

- КЛАСА V. 1. Der Herbst, ein guter Zahlmeister (дом.). — 2. Die Machtstellung der ägyptischen Könige (шк.). — 3. Ein Feiertag in der Stadt (дом.). — 4. Warum sind die ägyptischen Bauwerke so bewunderungswürdig? (шк.). — 5. Über die religiösen Einrichtungen des Numa Pompilius (дом.). — 6. Niemand kann vor dem Tode glücklich genannt werden (шк.). — 7. Das Jordanfest in Przemysl (дом.). — 8. Die Schifffahrt, ihre Gefahren und Vortheile (дом.). 9. Hektors Tod (шк.). — 10. Wie kam es, dass die persische Herrschaft so schnell begründet und so leicht vernichtet werden konnte? (дом.). — 11. Die Sage vom Könige Midas. Nach Ovid (шк.). 12. Welche Ursachen haben den Verfall der politischen und culturellen Selbständigkeit Griechenlands herbeigeführt? (дом.). — 13. Die Mythe von der Niobe. Nach Ovid (шк.). — 14. Der Frühling und seine Freuden (дом.).

- КЛАСА VI. 1. Einfluss der griechischen Cultur auf die inneren Zustände Roms (дом.). — 2. Welches Bild entwirft uns Pytheas von der Insel Albion und ihren Bewohnern? (шк.). — 3. Die Römer im Kampfe mit den Germanen (дом.). — 4. Hektors Abschied. Nach Homer (шк.). — 5. Was verdankt die Welt der Thätigkeit des Kaufmanns? (дом.). — 6. Wie sucht die Gesandtschaft Achill zu versöhnen und ihn zur Betheiligung am Kampfe zu bewegen? (шк.). — 7. Wir sind dem Alter Achtung schuldig (дом.). — 8. Heinrich I. und seine Verdienste um Deutschland (дом.). — 9. Welches Bild entwirft uns Gustav Freytag von „den feindlichen Nachbarn“ im gleichnamigen Romane? (шк.). — 10. Rudolfs von Habsburg Wahl und Regierung (дом.). — 11. Konradins Zug nach Italien und der Untergang der Hohenstaufen (шк.). — 12. Die Bedeutung der Ströme für die Cultur (дом.). — 13. Der Überfall der Türken vor Sziklas. Nach Zriny I. u. II. Aufz. (шк.). — 14. Die Entwicklung der Städte in der zweiten Hälfte des Mittelalters (дом.).

- КЛАСА VII. 1. Geld ist ein guter Diener, aber ein böser Herr (дом.). — 2. Kriemhildens Charakter im Nibelungenliede (шк.). — 3. Karl V. im Kampfe mit der Reformation (дом.). — 4. Walther von der Vogelweide und seine literarische Thätigkeit (шк.). — 5.

Warum ist Philipp von Macedonien aus dem Kampfe mit den Griechen siegreich hervorgegangen? (дом.). — 6. Aufschwung und Blüte Frankreichs zur Zeit Ludwig XIV. (дом.). — 7. Tells Haus und seine Bewohner (шк.). — 8. Des Lebens Mühe lehrt uns allein des Lebens Güter schätzen (дом.). — 9. Die romantischen Elemente in der Jungfrau von Orleans (шк.). — 10. Der Mensch ist meistens selbst sein grösster Feind (дом.).

КЛЯСА VIII. 1. Wer an den Wag baut, hat v.ele Meister (дом.). — 2. Die Glocke, eine stete Begleiterin des menschlichen Lebens (шк.). — 3. Was treibt die Menschen in die Ferne? (дом.)

4. Tages Arbeit, abends Gäste!

Saure Wochen, frohe Feste!

Sei dein künftig Zauberwort (шк.).

5. Laudamus veteres, sed nostris utimur annis (дом.). — 6. Die Anklagen gegen Sokrates und ihre Widerlegung in der Platonischen Apologie (шк.). — 7. Die Vorgeschichte zu Schillers Maria Stuart (шк.). — 8. Burleigh und Talbot in Schillers Maria Stuart (шк.)

4) *Тели до письменних праць при іспиті зрілости*

в I. відділі:

1. Латинсько-руська: Cicero pro P. Sestio c. 45—47, від слів Duo genera — deflagrare.

2. Руско-латинська:

Житєпись Цісаря Франца Йосифа I.

Коли історія всіх народів може виказати лише дуже мало пануючих, що володіли понад 30 літ, то Австрія тішить ся тим особливим щастем, що може повеличати ся цісарем, що панує вже 54 роки, цісарем, що понад него не бачимо нігде славнішого і лагіднішого або ему рівного. Франц Йосиф I., син Франца Кароля, з роду Габсбурско-Льотариньського, вступив на престол серед найбільших заворушень держави, як єго стрий цісар Фердинанд I. дня 2. грудня 1848. зложив добровільно корону, бо гризли єго заверухи, які грозили державі. Молодий, тоді доперва 19-літний монарх мав передовсім задачу, завести супокій в державі, поконати Мадярів, що збунтовали ся були проти Австрії і Італійців, що хтіли відняти, та тіснійше злучити їх з державою. Сподівав ся, що сполученими силами, — се клич цісаря, — приверне Австрії давну повагу і її побільшить. При тім заходила обава, що зміна державного устрою викличе небезпечний рух, що мігби погубити цілу державу. Якжеж щасливими виправами поконано ті королівства і замінено їх в провінцію, піднесла ся держава досить в часі 9-літнього мира. Та позавидував того мира нашій державі французский король і почав пособляти заговором недоволених бунтівничих елементів, так що р. 1858. Ломбардія і Венеція знова повстали і при помочи На-

полеона відпали від Австрії. Щоби скріпити любов до вітчизни у горожан через участь в державних справах, надав Франц Йосиф зараз оісіє новий устрій і поділив законодавчу власть з відноручниками народу і знаменитими мужами, яких сам вибирає. Тепер почали розвивати ся штуки, науки і підносити ся добробут, коли нараз прийшло до непорозуміння з пруским королем. Се довело до короткої, але кривавої і нещасливої війни, що закінчила ся миром в Нікольсбургу р. 1866. Р. 1867 Угри одержали самостійне правління, а в часі 35-літнього мира на виї і внутрі придбала держава два багаті краї Боснію і Герцеговину. В р. 1898 обходили всі краї держави 50-літній ювілей пановання нашого цісаря і днесь всі просимо Всемогучого від щирого серця, щоби дав довге і щасливе жите Франц Йосифови I., нашому доброму цісареві і батькови дорогому краї, що в повній силі тіла і духа, сильною рукою бере же суцільности держави.

3. Грецька: Platonis Laches c. XI. від слів *Kaì ἡμᾶς ἄρα — τοιοῦτων γερονέται.*

4. Руска: Які відносини і обставини вплинули на відродження народної літератури?

5. Польська: Najważniejsze dotychczasowe zdobycze człowieka w walce z przyrodą.

6. Німецька: Die Entstehung der Grossmacht des Hauses Habsburg.

7. Математична: а) Розв'язати рівняння:

$$\frac{1}{\sqrt{x+2}} + \frac{1}{\sqrt{y-2}} = \frac{2}{2}$$

$$\frac{1}{\sqrt{(x+2)(y-2)}} = \frac{1}{2}$$

б) Обчислити об'єм тіла оборотного, котре поветало з обороту трикутника, котрего боки подані слідуєчими рівняннями:

$$\frac{x}{2} + \frac{y}{3} = 1, \quad -\frac{x}{2} + \frac{y}{3} = 1, \quad \frac{x}{3} - \frac{y}{2} = 1,$$

та наколи обертаєсь докола найдовшого бока? (Уклад осей прямокутний).

в) Найти чотири числа, з котрех перші три творилиби ряд геометричний, а послідні три ряд арифметичний, сума скрайних членів рівнаєсь 14, а сума середних рівнаєсь 12.?

в II. відділі:

1. Латинсько-руська: Corn. Tacit. Ann. l. XIV. c. 14—17, від слів *Vetus illi cupido — spectari superent.*

2. Руско-латинська: Відносини Горация до Августа (нарочна композиция).

3. Грецька: Sophocl. Aias vv 815—865, від слів *Ὁ μὲν σφαγείς — μνθίσσεται.*

4. 5. Руска і польська: як в відділі I.

6. Німецка: Die Bedeutung des Babenbergerhofes zu Wien für die Geschichte Österreichs und für die deutsche Litteratur während der Blüthezeit der mittelhochdeutschen Dichtung.

7. Математична: а) Розв'язати рівнянє:

$$\sqrt[15]{\frac{x y}{3^x 5^x}} = \frac{\sqrt[15]{5^x}}{\sqrt[15]{\frac{5}{8}}}; \quad \sqrt[15]{5^x + y} = 5^2$$

б) Дане є коло і пряма рівняннями:

$$(x - 3)^2 + (y - 4)^2 = 50; \quad 2x + y = 15.$$

Обчислити поверхню трикутника, котрого вершками є пункти пересічи ліній з колом і осередок кола?

в) Трикутник прямокутний обертаєсь около більшої прямої, яко осі; много виносить поверхня тіла оборотового, коли добугок з протипрямки і осі = m , а кут напроти осі = x . ($m = 486.4$, $x = 84^\circ 32' 50''$).

VI. Прибори наукові.

Збільшились в шк. р. 1902:

1. Бібліотека учителів.

Важніші діла прибули: Очерки истории правобережной Украины — А. Фименко; Ein Blick auf die grossen Erfindungen des XX. Jahrhunderts — Max Plessner; Swoi i obcy — I. Matuszewski; Studya i wrazenia — A. Lange; Hermann Sudermanns Werke; Wiedza i życie — G. D' Avenal — Mechanizm życia współczesnego; Kultura odrodzenia we Włoszech — I. Burckhart; Filozoficzne poglądy Mickiewicza — P. Chmielowski; Denkmäler griechischer und römischer Skulptur — A. Furtwängler — H. Ulrichs; Geschichte der griechischen Plastik — I. Overbeck; K. Tetmajer — Poezye t. IV.; I. Kasprowicz — Wybór poezyi; Ernest Hello — Z życia i ze sztuki; Studya i szkice — W. Gostomski; A. Neuwert Nowaczyński — Studya i szkice; F. Hoësiok — Szkice i opowiadania historyczno literackie; S. Tarnowski — Studya do historyi literatury polskiej w XIX. w.; Studya nad współczesnym dramatem niemieckim — Gerhart Hauptmann, I. Flach; Henrik Ibsens Werke in deutscher Sprache — G. Brandes E. H.; Поезії Осипа Ю. Федьковича — Др І. Франко; Видавнича Спілка — Калевала, фінська народна епосея — Е. Тимченка: Література українського фольклора 1777—1900; Henry Drumond — Das Naturgesetz in der

Geisteswelt übers. I. Satter; Die Grudbegriffe der Gegenwart — Rud. Eucken, Die Welträthsel — Ernst Hackel.

Часописи і періодичні видання: Видання наукового тов. ім. Шевченка, Академії наук в Кракові, Літературний Вістник, Учитель, Кієвская Старина, Muzeum, Eos, Kosmos, Na około świata, Gazeta lwowska, Przewodnik naukowo-literacki, Przewodnik bibliograficzny, Zeitschrift für österreichische Gymnasien, Lehrproben und Lehrgänge, Verordnungsblatt des Ministeriums für Cultus und Unterricht, Neue Jahrbücher für das klassische Altertum und Pädagogik.

Бібліотека числить тепер 1138 діл, не вчисляючи томів і дублетів.

2. Бібліотека учеників.

а) руска:

1) Бесіди про часи козацькі на Україні. 2) Хмельницький і Хмельницина. Оповідане М. Грушевського. 3) Ліс шумить. Пов. Короленка. 4) Оповідання О. Стороженка. 5) Із живого і мертвого. Образки Ев. Мандичевського. 6) Син Гетьмана. Повість історична Рогової. 7) Малий Робінзон. 8) Абрагам Лінкольн. Оповідане М. Загірної. 9) Австрія у XIX. ст. — Сеньобо — пер. Томашівський. 10) Обрусителі. Повість Ланської. 11) Обломов. Повість Гончарова. 12) Великий Лім. Повість Онета. 13) Фармазони. Оповідане Ю. Федьковича. 14) Україна, Русь і Московщина — Цегельського. 15. Короткий огляд українсько-руського письменства — Макарушки. 17) Горить. Видане Просвіти. 17) Про жите і діяльність О. Кониського. 18) Небо. Оповідане Фламаріона — пер. Мирної. 19) Кудеяр. Повість історична Н. Костомарова. 20) Ярема. Оповідане — вид. Просвіти. 21) Олюпка. Повість А. Чайковського. 22) Карби. Нариси І. Семанюка. 23) Пан Природа. Оповідане Катренка. 24) Оповідання Сроковського. 25) Сім казок І. Франка. 26) Коваль Бассім. — І. Франка. 27) Гостинець для дітей — Лебедової. 28) Багато галасу з нечева — Шекспіра, пер. Куліша. 29) Дев'ять Родзевічівної. 30) Олеся — Чайченка. 31) Квіточка, Федькова. 32) Наші знакомі, Маковея. 33) Некультурна, О. Кобилянської. 34) Біблія старого й нового завіта в образках.

З кінцем р. шк. 1902 числила бібліотека руска 341 твор. (не вчисляючи томів і дублетів).

б) польська:

Jul. Słowacki — Balladyna, wyd. Zukerkandla. — E. Orzeszko — Przy dochodzeniu śledczem, Warsz. — H. Sienkiewicz — Krzyżacy, pow. w 4 tom. — Korzeniowski — Kollokacya, wyd. Zukerkandla. — Tennyson — Enoch Arden, wyd. Zuk. — Felicjan (Faleński) — Utwory powieściowe. Z daleka i bliska. — Orkan — Nowele. — T. Lenartowicz — Poezye, tom I., Poznań; tegoż —

Branka, Poznań, Żupański. — Jul. Słowacki — wyd. Chmiel. 4 t.
 Bolesław Prus — Faraon, 3 tomy. — H. Sienkiewicz — Krzyżacy,
 wyd. popul. Piotrowskiego, 1 tom. — A. Asnyk — Pisma, wyd.
 Warszaw. 5 tom. — Józef Szujski — Dwór królewicza Władysł.
 komed.; tegoż — Marya Mniszchówna, dram.; tegoż — Śmierć
 Władysława IV., dramat. — Młoda Polska w pieśni, ułożył Czesł.
 Jankowski. — C. Wagner — Młodzież uwieńcz. przez akad. franc.;
 Bol. Wilczyński — Historya muzyki. — A. I. Gliński — Bajkarz
 polski. — Biblioteka Mrówki: Lenartowicz — Lirenka; Ign. Kra-
 sicki — Satyry; tegoż — Myszeis; Wład. Syrokomla — Gawędy,
 tomik 136—137; tegoż — Margier; Szekspir — wyd. Biegeleisen,
 Sen nocy letniej, Burza, Kupiec Wenecki, Figle kobiet, Wiele ha-
 lasu, 2 tomy; Lenartowicz — Echa Nadwiślańskie, Poznań; Franc.
 Hoffmann — Syn Marnotrawny; Wład. Umiński — W nieznane
 światy, z illustr. Pillatego; Or-Ot (Artur Opmann) — Wybór Poe-
 zyj; Dr. Józef Nussbaum — Wiadomości początkowe z biologii,
 Warszawa; Rud. Falb — Przewroty we wszechświecie, 96 drzewo-
 ryt.; Wydawnictwo popul.: Co chemia dziś może, ułożyła Józefa
 Rudnicka; Początki astronomii, I. Norman Lockyer, przekł. Wład.
 Skłodowski; Ocean i jego tajemnice, przez Dr. O. Krümmela, uzu-
 pełnił W. Umiński; Świat podbiegunowy, opracował A. K. S.;
 Wydawnictwo popularne: A. Zaborowski — Światy zaginione z franc.
 przełożył I. K. Potocki; Paul. Kraków — Branka Tatarska; Biblio-
 teka dla młodzieży: Hoffmann — Kręte drogi; tegoż — Pierwszy
 Błąd; Henning: Gabor, Hunyad Berenyi; tegoż — Dwie Róże
 Meine — Reide, Biały Koń, 5 tomików; Biblioteka dla młodzieży: Zo-
 rian — Z krzyżackich bojów; Zipper — Siedm cudów świata;
 Izyd. Poeche — Pierwsza podróż Kolumba; tegoż — Na dalekim
 Oceanie, późn. wypr. Kolumba, 4 tomiki; Z biblioteki powszechnej
 Zukerkandla: Szajnocha — Szkice histor., 4 tomiki; z tejże biblio-
 teki: M. Mazanowski — Charakterystyki literackie, Zygmunt Kra-
 siński, Jan Kochanowski, Aleks. Fredro, 3 tomiki.

В) НІМЕЦКА:

1. Sieben Jahre in Südafrika von Dr. Emil Holub. — 2. Lien-
 hard und Getrud von H. Pestalozzi. — 3. Norica, das sind Nüren-
 bergische Novellen aus alter Zeit, von A. Hagen. — 4. Titan, von
 Jean Paul. — 5. Der Kanzler von Tirol, v. Herm. Schmid. — 6.
 Meister Martin der Kufner und seine Gesellen, v. C. T. A. Hoff-
 mann. — 7. Der Zauberring, v. Fried. Baron de La Motte Fouqué.
 8. Undine, von demselben. — 9. Bunte Steine, v. A. Stifter. — 10.
 Lichtenstein, v. W. Hanff. — 11. Die Gymnastik der Hellenen, v.
 Julius Bintz. — 12. Aus dem Leben eines Taugenichts, v. Eichen-
 dorf. — 13. Flegeljahre von Jean Paul. — 14. Dr. Katzenbergers
 Badreise, v. Jean Paul. — 15. Quintus Fixlein, v. Jean Paul. —

16. Erzählungen aus dem Kinderfreund, v. Ch. F. Weisse. — 17. Der Zigeunerbube, v. H. Stöckl. — 18. Märchen, v. M. Fiechtl. — 19. Ein junger Held und andere Erzählungen, v. B. Schlegel. — 20. Der Osterhase und andere Erzählungen, v. A. Meisner. — 21. Segen ist der Mühe Preis, v. F. Neidhardt. — 22. Bauernblut, v. demselbem. — 23. Des Kaisers Empfang und andere Erzählungen, v. W. Appelt. — 24. Alpenros, v. E. Petrovits. — 25. Die Christbescherung, v. H. Stöckl. — 26. Ein Liederfürst, v. F. Neidhardt. 27. In Nacht und Schnee, v. A. Kriesch. — 28. Aus alten Chroniken, v. F. Neidhardt. — 29. Unter dem Tannenbaum, v. Fr. Neidhardt.

З кінцем р. шк. числила німецька бібліотека 356 творів.

3) *Габінет історично-географічний.*

В сій році закуплено: Гіблера політичну карту Азії, фізикальну Африки і Америки; отримано даром від ц. к. Мін. Вир. і Просв. 50 образів „Для школи і дому“. З кінцем р. шк. числив габінет 92 приборів.

4) *Габінет природничий.*

В шк. р. 1902 закуплено: 16 таблиць Ляйтмана, 10 препаратів мікроскопових, жовну, шпача, кістяк домашнього кура, узублене пажора людодіа, атлас ботанічний Тома.

З кінцем шк. р. 1902 числив отже габінет природничий 293 оказів і моделів зоологічних, 81 ботанічних і 285 мінеральогічних; разом 659 моделів і оказів.

5) *Габінет фізикальний.*

В році 1902 закуплено: прилад до дестиляції. З кінцем року було всіх приладів 194.

ВІІ. Заходи коло фізичного розвою молодіжи.

В наслідок рішення Вис. ц. к. Міністерства В. і П. з 16. падолиста 1893 ч. 18830 і Вис. ц. к. Ради шк. краев. з 15. цвіт. 1894 ч. 7912 відбувають ся вже сьмий рік систематично ведені забави для молодіжи.

Конференция учителів, що відбула ся в сій справі, розділила зібрані датки молодіжи з початком другого шівроку на уряджене боевища і закуно відповідних приборів до шкільних забав, та ухвалила внесена стремлячі до зорганізования і веденя забав та прогульок.

а) **Устрій забав на павзах.** Половину подвіря перед шкільним будинком, що належить до ц. к. II. гімн., призначено на забави учеників низшої гімназії, другу за будинком для учеників вищої гімназії. В часі павз бавилися ученики під проводом цілого збору учительського в гри: подаване бальону, кидане бальонів на віддаль і в гору, підбиване ногами пневматичного бальону, виправи на ходільницях, скакане на місці через верівку о двох ручках, ката і миш, хованку, пилку підбивану палестрами і метану руками, метане диском, кидане спис на віддаль і до ціли і т. п. Крім приборів до забав з попередніх літ справлено в сім році більше як за 120 К. прирядів до забави: 1 бальон пневматичний, 1 бальон повний до підкидування і одну верівку до громадного тягання. Се все займало учеників до забави і вироблювало в них силу, зручність і рівновагу mezi духовим а фізичним розвитком.

б) **Прогульки поза місто.** Тому, що околиця Перемишля не богата в вільні місця і прогалини в лісах, проте прогульки відбувалися в дальші околиці крім Перемишля. І так крім Малих Буд і Великих Буд відбувалися прогульки до села Пралкович, в ліс на Кругелю, до Тарнавки, на Вільче, на Липовицю, на Винну гору, до Бушкович і Країчина.

в) **Купелі і ховзанка.** Місцеві обставини подають молодіжці пригоди нагоди до купелів в річці літню порою і до ховзанки зимою. Тому настоював заклад наукою і привукою, щоб молодіж користалася з цих розривок, усьоголявав ся з тутешніми підприємцями купелевими і ливарськими о як найприступнійші ціни для учеників; однак з цих заходів ученики мало користали, вибираючи собі на великій просторі Сану місця догідні, безпечні і перш усього безплатні, де віддавалися забаві цілою душею.

VIII. ПОМІЧ НАУКОВА

для бідних учеників.

Убогу молодіж допомагає:

I. **Бурса ім. св. О. Николая,** заснована в ювілейну пам'ять 50-літнього пановання Его ц. к. Апостольського Величества Цісаря Франца Йосифа I. Сю бурсу утримує Товариство Бурси ім. св. О. Николая в Перемишлі і давало до р. 1898 приют 33 питомцям. В р. 1898 добудовало товариство новий поверховий будинок, відновило давнійший і получило разом, так що інститут розширений тепер на 86 питомців; крім сего дає в трьох комнатах поміщене управителеви і надзирателеви бурси. Бажаючи своїй глибокій любові і праїдному привязанню народу до Найяснійшого Монарха і

Его світлої Династії поставити пам'ятник нагляднійший, постановило товариство так розширену і в р. 1898 отворену Бурсу присвятити величній пам'яті 50-літнього панованя Его ц. і к. Апостольского Величества Цісаря Франца Йосифа I., що і проголошено торжественним актом в день благословенія дому, дня 8. грудня 1898 в присутности всіх членів товариства, Его Преосвященства Епископа Перемиского, о. Константина Чеховича і всіх представителів місцевих властей духовних і світських.

Его ц. і к. Апостольске Величество зволило найласкавійше прийняти сю сивівську заяву любови товариства, і від сеї хвилі красить ся Перемиский народний інститут Бурси *Его Найсвітлійшими Іменем.*

II. Брацтво церковне св. О. Николая в Перемишли наділяло молодіж грошовими запомогами на одіж і книжки.

III. Товариство руских жінок в Перемишли наділяло молодіж грошовими запомогами на харч.

IV. Жертви впливаючі на руки Дирекції на підмогу біднійшій молодіж:

Прихід в р. 1902:

1)	Лишне з попередного року	30 К. 98 с.
2)	Жертви родичів при виписах	240 К. — с.
3)	Жертви екзортні учительского збору і учеників	38 К. 50 с.
4)	Жертви на вечерку Шевченка	77 К. 36 с.
5)	Товариство задаткове „Дністер“ у Львові	50 К. — с.
6)	Принагідні жертви: Вп. О. К. Павловский з Сухой Воли 42 К. 87 с., О. Проскурницький 22 К., О. крил. О. Чехович з Сокаля (складку) 21 К., Н. Н. 20 К., поручник Дорош 20 К., О. Стукач з Тісаю (складку) 11 К. 50 с., питомці семінарії в Перемишли з 1901 р. 10 К., О. Калимон 5 К., проф. Левкевич 2 К., Інститутки VІІІ. кл. 2 К. 50 с., О. Зятік 6 К., О. С. Медвецкий з Ольхівки 10 К., О. Моравский 3 К., О. Гукевич з Жегестова 10 К., О. Медичкий 10 К., О. Н. Огоновский 5 К., проф. Чичкевич 3 К., О. Кончевич 10 К., О. Смулка 4 К.,	
	разом	217 К. 87 с.
	Всього приходу	654 К. 71 с.

Розхід в р. 1902:

1)	На харч, помешканя, одіне, ліки, книжки, зошити та иньші потреби убогих учеників видано	449 К. 12 с.
2)	Бурсі рускій уділено	120 К. — с.
3)	Товариству ім. св. Кирила	50 К. — с.
	Разом	619 К. 12 с.
	проте остає на р. 1903	35 К. 59 с.

V. Товариство ім. св. Кирила, завязане в р. 1896 на підставі статута, затвердженого Вис. ц. к. Намістництвом з дня 25. лютого 1896 ч. 13400 з річною вкладкою 240 зл. Цілю товариства є допомагати убогу молодіж рускої гімназії в Перемишлі. На загальних зборах в вересні 1901 вибрано головою катихита о. І. Савчина, містопредседателем проф. Д. Чеховського, секретарем о. О. Кормоша, касиром проф. І. Мануляка, контролером проф. С. Зарицького, заступниками виділових: проф. К. Глібовицького і Д. Коренця.

Дійсні члени є: о. Адриянович, парох в Сушиці велик. Г. Бобяк, проф. гімн., І. Борис, купець в Перемишлі, К. Вахнянин, надпоборець податк., О. І. Войтович, пралат; Р. Гамчикевич, проф. гімн., О. Гавдяк, проф. гімн., К. Глібовицький, проф. гімн., А. Долинська, учит. дівоч. інст., Др. Долинський, лікар, С. Зарицький, проф. гімн., О. Захарясевиц, парох в Вишатичах, о. Калужняцький, парох в Пралковичах, Д. Коренець, проф. гімн., О. Кормош, катехит шкіл виділ., Др. Т. Кормош, адвокат, О. М. Копко, проф. сем. учитель., Д. Левкевич, проф. гімн., І. Лищевський, дир. „Народної Торговлі“, І. Малиновський, проф. гімн., І. Мануляк, проф. гімн., о. П. Матковський, пралат, І. Матковський, надкомісар скарб., Ю. Матковська, жена надком. скарб., о. О. Менциньський, префект. семінар., А. Негребецький, радник суд., Ю. Несторович, надсов. дир. скар., І. Німців, проф. гімн., Пацановський, офіціал, А. Пацлавський, суд. радник, о. Е. Погорецький, капелян владицький, о. М. Подолинський, пралат, М. Прима, директорка дівоч. інстит., І. Прийма, проф. гімн., А. Рак, авскульт. суд., о. І. Савчин, проф. гімн., А. Собчук, проф. гімн., о. І. Стрийський, крилошанин, С. Томашівський, проф. гімн., Г. Цеглинський, директор гімн., о. Н. Чабан, сотруд. катедр., Др. К. Черлюнчакевич, адвокат, Д. Чеховський, проф. гімн., А. Чичкевич, проф. гімн., Л. Шехович, радник суд., Др. В. Щурат, проф. гімн., А. Ярема, проф. гімн., О. Ярема, секретар ради повіт. в Добромилі, С. Яричевський, проф. гімн.

На цілі товариства, іменно на умундурованє учеників рускої гімн. зложили датки слідуєчі Вн. Добродії:

Дирекция гімназії зі складок при вписах 50 К., Високий Соїм 200 К., тов. „Дністер“ у Львові 50 К., маїстрат м. Перемишля 40 К. тов. „Віра“ в Перемишлі 50 К., владица Чехович 100 К., О. Білинський, рад. суд. з Балигорода 10 К.

Оборот касовий в р. шкільнім 1902.

З минушого року шк. остало в касі 538.08 К., готівки, до кінця червня 1902 р. прибуло 794.92 К., разом 1333 К.

З того видано на мундури 1008.42 К., готівки є 324.58 К., разом 1333 К.

Всім сим щедрим добродіяли складає Дирекция і Виділ Товариства іменем убогої молодіжи сердечну подяку.

IX. Літопись гімназії.

Запис учеників до гімназії відбув ся в трех послїдних днях місяця вересня 1901. Вступні іспити до приготавляючої і I. класи відбули ся в днях 13. липня перед фєрїями а 2. і 3. вересня 1901 по фєрїях.

Шкільний рік почав ся дня 3. вересня 1901 торжественним богослуженєм і відсїпіванєм народного гимну в катедральній церкві.

Дня 9. вересня 1901, яко в річницю смерти Ёї Ц. і к. Величества бл. п. цїсаревой Елисавети відбуло ся поминальне богослуженє за упокій душі незабутної цїсаревой в катедральній церкві.

Дня 9. вересня і 25. жовтня 1901 обходила молодїж початок нового столїтя ювілейними процесїями по церквах і костелах місцевих під проводом всїх своїх духовних вітцїв і цїлого учительского збору.

День 4. жовтня 1901 сьвяткувала гімназія яко день Ангела Ёго ц. і к. Апостольского Величества торжественним богослуженєм в катедральній церкві.

Рівнож обходила гімназія день 19. падолиста 1901, яко день Ангела Ёї ц. і к. Величества цїсаревой Елисавети поминальним богослуженєм в катедральній церкві.

В день Богоявленія, 19. сїчня 1902 осьвятив о. катихит гімназіяльний, проф. І. Савчин, будинок гімназіяльний і комнати шкільні в присутности учительского збору і молодїки.

Дня 20. лютого 1902 сьвяткувала гімназія ювілей 25 лїтнього понтифікату Ёго Сьвятости Папи Льва XIII. торжественним богослуженєм в церкві катедральній. Памяти того сьвяточного обходу були присьвячені обі недїльні екзорти дня 2. мєрта 1902.

Дня 2. марта обходила молодїж XII. роковини смерти народного кобзаря, Тараса Щевченка музикально-вокальними вечєринцями з такою програмою: I. часть: *Вступне слово проф. І. Приймї, Лавровский* Звени мїй торбане, *Вахнянин* Чи я в лузі, мужескі хори, Каватїна з оп. *Ернанї*, орхєстра, *Шевченко*, Бють пороги, деклямація, *Куичинський*, В своїй хатї, цитра, *Конко*, Гамалїя, мішаний хор в супроводї фортепяна. II. часть: *Відчит, Вербицький*, Раз мотилька, *Вахнянин*, На долині, мужескі хори, *Лисенко*, На що менї чорні брови, тенорове сольо в супроводї фортепяна, * * * Чабаранки, орхєстра, *Шевченко*, Сон, деклямація, *Вербицький*, Заповіт, мішаний хор в супроводї фортепяна. Вечєринці закінчила промова Директора гімназії.

На сей вечєрок загостив Преосвященний Епископ Перемиский о. Константин Чехович в супроводї крилошан, учительскї збори і молодїж I. і II. гімназії, та весь цвїт місцевої інтелїгенції, родичї, опікуни і домашні надзирателї молодїжи.

В днях 14—19 цвітня 1902 перевів люстрацію гімназії ц. к. інспектор краєвий Іван Левицький.

Від 5—10 мая 1902 відбував ся письменний, від 17—23 червня 1902 устний іспит срілоти під проводом делегата ц. к. Ради ш. к., директора академічної гімназії у Львові, Едварда Харкевича. Іспит закінчив ся 24. червня торжественним богослуженем в авлі гімназіяльній, відсьпіванем народного гимну і розділенем свідощів, перед котрим попрощав виходячу з гімназії молодіж директор гімназії, Г. Цеглинський. В імени абітурієнтів відповів на прощальну річ директора Михайло Балаким, дякуючи за усердні труди наукові і педагогічні директорови і цілому учительському зборови.

Дня 25. червня сьвяткувала молодіж празник гімназіяльного Ангела, св. Кирила Александрийского торжественним богослуженем, в часі котрого виголосив одвітну проповідь член збору о. Омелян Менциньський.

Дня 28. червня 1902 була молодіж з цілим учительским збором на поминальнім богослуженю в катедральній церкві за спокій душі, бл. н. цїсаря Фердинанда.

В році приступала молодіж чотири рази до св. євхаристії і причастія, а в днях 19—22 цвітня відправила великодні реколекції.

Упохоїлись в році ученики: Семен Капшій з IIIа класи і Іван Іранат з IVа класи. За обох товаришів відбулись поминальні богослуженя в гімназіяльній авлі.

Перший піврік закінчив ся 30. січня, другій 12. липня благодарственным богослуженем і відсьпіванем народного гимну в гімназіяльній авлі. По богослуженю розділено свідоща.

Х. Відозва до родичів і опікунів.

1. Рік шкільний розпочинає ся дня 3. вересня торжественним богослуженем, на котре мають явитись всі записані ученики.

2. Запис учеників до гімназії відбуде ся в трех послїдних днях місяця серпня. Пізнійші зголошеня приймають ся лиш в виїмкових случаях.

3. В тих самих днях відбувають ся іспити поправчі і доповняючі. Вступні іспити до першої і приготовляючої класи відбудуть ся сего року в двох речинцях: 14. липня перед фєриями і 2—3. вересня по фєриях; вступні іспити до класе вищих, II.—VIII, межі 5.—15. вересня. Пізнійших зголошень не прийме ся. Приватні іспити відбувають ся в послїдних днях кожного півроку.

4. До запису повинен явити ся кождий ученик *лично в су-
провобі вітця, матери або опікуна*, а бодай їх заступника, домо-
вого надзирателя, і має принести з собою свідoctво шкільне з по-
свідного півроку і дві вписові карти, виповнені як найточнїйше.

При записі заявляє ученик рівночасно, на які предмети надо-
бовязкові записатись хоче, бо зголосившись раз мусить на них хо-
дити правильно і точно, як на предмети обовязкові. Неправильна
фреквенция на предмети надобовязкові впливає від'ємно на пізнїйшу
оцінку цильности учеників взагалї.

З уваги на велику вагу, а густо-часто і рїшаючий вплив до-
машного надзору на вихованє і науку молодїжи, радить ся родичам
і опікунам перед вибором і наймом станцій звідатись дотично сеї
справи передше в Дирекції гімназїальній.

По мысли рескр. Вис. Ради шк. з д. 31. мая 1893 до ч. 11781
Дирекция спорядить вказ дозволених станцій і предложить роди-
чам або опікунам до одвітного ужитку.

Одвітно до сего розпорядження мають вєї особи, бажаючі три-
мати учеників на станції, явитись в часї 27.—28. серпня в канце-
лярїї Дирекції, виказати своє помениканє, по огляді і удобрєню ко-
трого отримають за власноручним потвердженням „регулямін“, с. в.
правила, уложені з порученя Г. Е. Пана Міністра В. і Пр. через
Високу Раду шк. і ц. к. кравву Раду санїтарну для вєїх надзорів
домашних, котрих то правил через цілий рік як найсовєстїйше три-
матись мають.

Без такого зголошеня і без полученя регуляміну з рук Дирек-
ції не вільно нікому учеників на станції тримати.

Так само подасть Дирекция найліпшї інформації що до вибо-
ру домових учителїв, котрих родичі, а взглядно ученики без відома
школи приймати не повинні.

5. Хто вперше записуєсь до гімназїї, має при записі доказати:

а) метрику уродження, без котрої жадного нового ученика до
школи не прийме ся;

б) свідoctво заціпленої або відновленої віспи в році попе-
реднім;

б) свідoctво з тої школи, де передше ходив на науку.

6. Кождий ученик складає при записі 2 К на наукові прибори;
ученики, що не в сьї виказати ся свідoctвом сеї гімназїї за пів-
рік попередний, складають крім того 4 К 20 с. вписового. Таку
оплату складають і тоті, що вправді ходили давнїйше до сеї гімна-
зїї, але опісля, хочби навіть в послїднім півроці перестали ходити
до школи. З початком другого півроку складають ученики, з виїм-
кою найбідайших, 1 К на прибори до забави.

7. Ученики, що записались до I. кл., з виїмкою репетентів,
мають в першїм тижни внести до Дирекції прошенє о увільненє
від шкільної оплати. До прошеня треба залучити свідoctво убо-

жества, подтвержене через дві власти. По двох місяцях розважить збір учительський, чи заховане, пильність і поступ учеників у всіх предметах наукових суть що найменше „добрі“. В такому случаю увільняє їх Рада шк. від оплати під умовою, що з кінцем півроку матимуть степені першій, а обичаї і пильність що найменше добрі. Если б те не наступило, дотичний ученик зобов'язаний в перших днях другого півроку зложити оплату на 1. піврік.

Ученики, що їх збір учителів до увільнення від оплати не поручив, та репетенти I. класи, мають зложити оплату за 1. піврік найдалше до кінця падолиста.

8. Ученики, що зголошують ся до першої класи, здають в назначених (під 3.) речинцях іспит вступний. Вибір речинця лишений кожному до волі. Однак га всякий случай, хто раз іспиту не зложить, має того року до кожної иньшої гімназії вступ зборонений.

9. Ц. к. гімназія II. в Перемишлі має окрім звичайних 8 клас гімназіяльних еще однорічну класу приготовляючу. До неї приймаєсь учеників, що скінчили рік дев'ятий, а мають відомости з третьої класи шкіл народних висшого або мійського типу. Ученики сєї класи складають також іспит вступний. Оплата в в'їй виносить 2 К вишсового, а 10 К шкільної оплати на піврік. Наколи однак при добрім поступі, такихже обичаях і пильности отримують в II. півроці увільнене, стає оно правосильне і в висших класах гімназіяльних, як довго ученик добрим поступом, такимж обичаями і пильностию на се заслужить.

Добрий поступ в класі приготовляючій увільняє вже від вступного іспиту до I. класи.

Ученики, що не зложили вступного іспиту до I. класи, можуть за згодою Директора перейти до приготовляючої класи.

10. Родичі, опікуни та домові надзирателі, повинні в своїм власнім інтересі звідуватись як найчастійше в гімназії про поступ і заховане учеників. В тій цілі постановлені і прилюдно оголошені в гімназії речинці щомісячних конференцій, на котрих они кожного разу являться, та про своїх учеників розпитувати можуть.

11. Вкінці повідомляє ся родичів і опікунів о тім, що від р. 1896/7 заведені в силу Найвисшої постанови по всіх галицких гімназіях і школах реальних шкільні мундури, котрі ученики так в школі, як і поза школою носити обов'язані. Лиш убогих та пильних учеників I. кл. може Директор від того обов'язкового одягу увільнити. Ученики приготовляючої класи можуть також убиратись в гімназіяльний одяг, однак без ніяких відзнак.

Григорій Цегляньський,

Директор ц. к. II. гімназії.

XI. СТАТИСТИКА УЧЕНИКІВ.

(Менші числа правобіч означають приватних учеників).

	Приго-товл.	К Л И С А												Разом
		Ia	Iб	IIa	IIб	IIIa	IIIб	IVa	IVб	V	VI	VII	VIII	
1. Число.														
3 кінцем ш. р. 1901 було:	57	46 ¹	46	62 ¹		35	31	30	33	36	45 ¹	34	34	489 ¹
3 початком шкiл. р. 1902 .	55	65	67	37 ¹	40	32	32	30 ¹	35	58	37 ¹	49	32	569 ¹
вписалось	6	1	—	1	—	1 ¹	—	2	—	—	1	7 ¹	2	21 ¹
Серед року прибуло	61	66	67	38 ¹	40	33 ¹	32	32 ¹	35	58	38 ¹	56 ¹	34	590 ¹
Загалом шк. р. 1902 вписа- лось														
Між ними було:														
Перейшовших з других шкiл, iменно:														
a) з низшої класи	60	38	38	4	—	1 ¹	1	2	1	—	1	9	—	155 ¹
б) повторюючих класу . . .	—	—	1	—	—	1	—	—	1	2	2 ¹	3 ¹	—	10 ¹
Паново прийнятих:														
a) своїх з низшої класи . .	—	20	27	37 ¹	38	30	26	28	29	53	31	38	34	391
б) повторюючих класу . . .	1	8	1	1	2	1	5	2 ¹	4	3	4	6	—	38 ¹
Серед року виступило . . .	4	16	7	1	2	1	4	5	3	2	6	1	—	52
Число ученикiв з кiнцем року 1902	57	50	60	37 ¹	38	32 ¹	28	27 ¹	32	56	32 ¹	55 ¹	34	538 ¹
a) між ними було публич- них	57	50	60	37	38	32	28	27	32	56	32	55	34	538
б) між ними було приватних	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	1	1	—	5
2. Рiд ученикiв.														
Родом з Перемишля	13	5	2	1 ¹	2	1	—	1	2	1	1	3	1	33 ¹
" " повіта перемиськ. . .	12	13	12	12	4	8 ¹	12	2	13	13	8	4	4	117 ¹
" " других пов. галиц. . .	32	32	45	24	32	23	16	24 ¹	16	41	23 ¹	46 ¹	29	383 ¹
" " Шлеська	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
" " Росиї	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
" " Буковини	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3
3. Рiдна мова ученикiв.														
Руска	56	48	60	37 ¹	38	32 ¹	28	26 ¹	30	55	32 ¹	55 ¹	34	531 ¹
Жидiвська	1	2	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	7
4. Вiроiсповiдь.														
Грецько католицька	56	48	60	37 ¹	38	32 ¹	28	26 ¹	30	55	32 ¹	55 ¹	34	531 ¹
Мойсєєва	1	2	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	7
5. Вiк ученикiв.														
Лiт 10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
" 11	9	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
" 12	10	9	10	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	32
" 13	14	14	14	5	12	2	2	—	—	—	—	—	—	63
" 14	8	7	15	11	10	4	4	1	4	—	—	—	—	64
" 15	8	6	12	5	5	5	6	1	3	6	—	—	—	49
" 16	—	5	1	10 ¹	5 ¹	8	8	5	6	9	2	—	—	59 ¹
" 17	—	1	1	1	4	4	5	7	7	9	5	1	—	46
" 18	—	—	1	3	1	6	1	3	10	9	5	11	2	52
" 19	—	—	—	—	—	3	2	6	1	13	7	12	5	49
" 20	—	—	—	—	—	—	—	2	1	7	5 ¹	10	8	32 ¹
" 21	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹	—	2	5	14 ¹	11	34 ¹

	Всього топів.	К Л Я С А												Разом
		Ia	Iб	IIa	IIб	IIIa	IIIб	IVa	IVб	V	VI	VII	VIII	
Літ 22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6	2	11
" 23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5	7
" 24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
6. Побутове місце ро- дичів.														
В Перемишлі	13	9	3	3 ¹	3	4	3	4	9	6	1	5	8	71 ¹
В повіті перемишльскім	13	14	14	14	6	9	10	1	8	11	5	5	4	114
В других повітах галицьких	31	27	41	20	29	19 ¹	14	22 ¹	15	39	26 ¹	45 ¹	22	350 ¹
На Шлезьку	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
На Буковині	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
7. Стан родичів.														
Священники	12	10	9	7	10	6 ¹	4	5 ¹	10	16	5 ¹	14	12	120 ¹
Власителі дібр	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Урядники від ІХ. р. в гару лікарі	1	2	1	2	—	2	—	1	—	3	2	1 ¹	3	18 ¹
Урядники прочих категорій	2	1	1	1	—	1	—	—	1	—	2	9	—	3
Учителі народні	4	3	4	1	4	5	3	2	2	2	2	7	1	18
Міщани і ремісники	12	4	11	6	2	5	2	3	4	4	1	21	3	40
Селяни	18	28	25	19	20	10	17	9	13	22	20	—	13	78
Кушні	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	214
Приватні офіціанти	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4
Слуги державні	5	1	7	6 ¹	2	3	1	6	1	3	—	—	2	5
Зарібники	3	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	37 ¹
8. Класифікація уче- ників.														
з кінцем ш. р. 1902.														
Перших клас з відзначенєм	5	4	2	3	3	3	1	1	2	3	1	6	5	39
Перших клас	41	31	43	29	26	17	20	19	26	36	25	42	28	383
Поправок в однім предметі	1	5	5	1	3	3	3	2	1	5	4	6	—	39
Других клас	—	4	5	3	6	5	2	5	3	8	2	1	—	44
Третих клас	10	6	5	1	—	4	2	—	—	2	—	—	—	30
Некласифікованих	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	3
Разом	57	50	60	37	38	32	28	27	32	56	32	55	34	588
9. Доповненє класифі- кації з р. 1901.														
Поправляло існує по фериях	—	3	4	5	3	4	—	1	1	6	4	3	—	34
Поправило	—	3	2	5	3	4	—	1	—	6	4	3	—	31
Не поправило	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Загальний успіх класифіка- ції в р. 1901.														
Перших клас з відзначенєм	4	4	3	6	3	2	3	2	1	3	4	2	—	37
Перших клас	46	35 ¹	34	52 ¹	29	24	26	27	29	34	24	30	—	390 ¹
Других клас	6	3	7	4	2	3	1	3	5	7	4	2	—	47
Третих клас	1	3	2	—	—	2	—	1	—	1	2	—	—	12
Разом	57	45 ¹	46	62 ¹	34	31	30	33	35	45	34	34	—	486 ¹

10. Оплата учеників.	Приго- товл.	К Л Я С А												Разом
		Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VII	VIII	
Ціау шкільну оплату здо- жило :														
в I. півроці	57	13 ¹	6	1 ¹	3	1	6	2	6	6	4	18	3	126 ¹
" II півроці	14	8	4	5 ¹	6	8	5	8 ¹	11	8	5 ¹	13	6	101
Увільнених від шкільної оплати було :														
в I. півроці	—	43	58	37	37	31	25	28	29	51	29	32	29	429
" II. півроці	44	43	56	32	33	25	23	21	23	49	27	43	28	447
Шкільна оплата вносила :	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.
в I. півр ці	570	560	240	80	120	40	240	80	240	240	160	720	120	3410
" II. півроці	140	320	160	240	240	320	200	330	440	320	240	520	240	3740
Разом	710	880	400	320	360	360	440	440	680	530	400	1240	360	7150
Вступні такеи вносили . .	112	147	147	21	—	16 80	8 40	25 20	8 40	8 40	21	63	16 80	595
Датки на прибори наукові .	—	132	134	76	80	68	64	66	70	116	78	114	68	1036
Такеи на дунаїкати	—	2	—	4	—	—	—	8	—	—	—	2	—	16
Разом	112	281	281	101	80	84 80	72 40	90 20	78 40	124 40	99	179	80 80	1677
Датки на прибори до заба- ви вносили	85	23	19	8	16	16	17	18	20	28	15	24	25	264
11. Наука предметів взглядно обовязкових і надобовязкових :														
Польський язык	44	34	32	33	21	20	17	18	22	36	19	32	19	347
Бал-графія	—	24	27	13	15	14	—	—	—	—	—	—	—	79
Рисунки	—	5	11	5	13	4	3	1	4	4	—	4	—	54
Спів	34	32	20	10	19	10	6	5	7	11	10	24	7	194
Гімнастика	39	27	35	21	36	27	20	26	33	25	10	19	27	345
Історія родинного краю . .	—	—	—	—	—	32	28	27	32	—	—	55	—	174
12. Стипендії.														
Число стипендій	—	1	3	1	3	—	—	3	3	3	2	3	2	24
Сума стипендій	—	К.	К.	К.	К.	—	—	К.	К.	К.	К.	К.	К.	К.
	—	320	360	160	360	—	—	560	600	500	400	1320	440	5020

亦

1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 26

XII. Клясифікація учеників.

КЛЯСА ПРИГОТОВЛЯЮЧА.

(Клясифікованих 57 учеників).

Левкевич Іван	Карабин Назар	Пастернак Ярослав
Менциньский Євген	Лавецкий Йосиф	Пашковский Лев
Новак Григорій	Лазоринак Алексей	Паюк Василь
Савойка Роман	Левицкий Лев	Ріндлер Арон
Стисло Василь	Левкевич Юліян	Сербин Володимир
Будзинський Іван	Лозинський Йосиф	Скірка Григорій
Булик Володимир	Масюк Ілярій	Созанський Теодор
Величко Михайло	Муринець Александер	Тритяк Володимир
Венгрин Іван	Муринець Євген	Фединський Николай
Гамрацей Ілярій	Налисник Юліян	Хитра Пантелеймон
Гамрацей Николай	Негребецкий Богдан	Хмельник Юліян
Губаль Григорій	Ольховий Іван	Хомик Іван
Імитрасевич Іван	Ораовский Симеон	Черевко Володимир
Іорецький Йосиф	Паславський Василь	Щирба Данило
Жарекіи Анатоль	Паславський Николай	Щурко Сильвестер
	Юськів Михайло	

Поправок в однім предметі: 1; П. кл. —; Ш. кл. 10.

КЛЯСА I. А.

(Клясифікованих 50 учеників).

Іваньо Іван	Генсьорский Іван	Лесик Микола
Козьоринський Алекс.	Імитрасевич Василь	Маер Мойсей
Розлуцкий Алексей	Заборский Роман	Малецький Пантелейм.
Федевич Михайло	Заяць Іван	Микита Василь
Бардин Антін	Калужняцкий Іван	Райф Авраам
Бобеляк Стефан	Кліш Осип	Середович Василь
Булик Дмитро	Коцюмака Володимир	Симко Андрій
Бурак Петро	Котецький Володимир	Смулка Володимир
Ветєра Михайло	[Александер	Фільц Омелян
Галавин Іван	Кочешаш Василь	Хухра Михайло
Галавин Осип	Крук Олекса	Чайковский Омелян
Гринишин Ілія	Леаь Володимир	Чичкевич Стефан

Поправок в однім предметі 5; П кл. 4; Ш кл. 6.

КЛАСА І. Б.

(Класифікованих 60 учеників).

Конюшик Стефан	Кобилецкий Юл. Мир.	Саноцкий Юр. Вас.
Турчиновский Марко	Коленьский Б. Юліян	Сас Осип
Брицкий Василь	Костів Іван	Смоликевич Григорій
Вахнянин Дан. Гнат.	Кріль Михайло	Созанський Остап
Весоловський Тит.	Круцько Андрей	Стафіняк Віктор
Ієличак Михайло	Лашкевичь Тома Дан.	Стрийський Микола
Гинилевич Ярослав	Левицкий Леопольд	Тимцюрак Василь
Лембоцкий Захарія	Лешій Павло	Трайлила Олексій
Іолдира Дмитро	Лисак Миколай	Турко Григорій
Загаевич Микола	Нагурский Іван	Христина Стефан
Зелік Іван	Пашуля Михайло	Шалавило Михайло
Каливошка Іван	Петровский Ром. Сем.	Шарко Ярослав
Калимон Іван	Прийма Теодор	Шевчик Юрій
Кипріян Іван	Рибачевський Алекс.	Шпак Михайло
Кобздай Антін	Саноцкий Василь	Яремко Іван

Поправок в однім предметі 5; П. кл. 5; Ш. кл. 5.

КЛАСА ІІ. А.

(Класифікованих 37 учеників).

Козак Теодор	Живко Ілля	Саламан Михайло
Наконечний Алексан.	Ключник Николай	Сокіл Іван
Савицкий Григорій	Ковальський Іван	Стецишин Кипріян
Автошин Михайло	Костик Володимир	Федевич Михайло
Бараник Стефан	Котович Теофіл	Феснак Дмитро
Бачинський Теодозий	Лісний Іван	Хомань Матвій
Британ Володимир	Мазурик Болеслав	Шемеляк Юліян
Гентіш Антін	Оленяк Іосиф	Шкварко Іван
Гинилевич Іван	Паславський Дмитро	Шпиталь Іван
Гостинський Іван	Паславський Михайло	Яворський Ярослав
Гукевич Николай	Решетило Семен	

Поправок в однім предметі 1; П. кл. 3; Ш. кл. 1.

КЛАСА ІІ. Б.

(Класифікованих 38 учеників).

Гера Михайло	Качмарський Льонгін	Партицкий Роман
Іванусик Семен	Колодій Василь	Скиба Теодор
Хмельник Александер	Крупа Александер	Сприс Александер
Вовчук Іван	Круцько Николай	Станько Михайло
Гайдукевич Михайло	Лихицкий Володимир	Тимочко Володимир
Іонтарський Григорій	Лихицкий Лев	Тритак Іван
Захаріясевич Яросл.	Мазикевич Ілля	Трусевич Семен
Калинич Теофіл	Малиновський Мих.	Феник Михайло
Карпак Павло	Моравський Волод.	Черевко Константин
Касіян Василь	Мудрецький Дмитро	

Поправок в однім предметі 3; П. кл. 6.

КЛАСА ІІІ. А.

(Класифікованих 32 учеників).

Винар Омелян	Голубець Андрей	Питлик Володимир
Войтович Яцентий	Глова Теодор	Сапко Филип
Пацлавський Іван	Зубрицький Петро	Федак Андрей
Бачинський Андрей	Кмицикевич Сьвятос.	Цеглинський Григорій
Білинський Мирон	Лихицький Павло	Ярка Теодор
Боровець Дмитро	Маркевич Ісидор	Калимон Анавія
Гентіш Никола	Набак Роман	

Поправок в однім предметі 3; ІІ кл. 5; ІІІ кл. 4.

КЛАСА ІІІ. Б.

(Класифікованих 28 учеників).

Савчин Омелян	Клюк Андрей	Мороз Омелян
Баховський Дмитро	Кречковский Володим.	Олеар Йосиф
Вербовий Николай	Левицький Адриян	Пляцко Іван
Войтович Петро	Левицький Йосиф	Рубчак Орест
Гайдукевич Іван	Мигаль Василь	Старух Максим
Зелік Йосиф	Микита Андрей	Чорняк Михайло
Карняк Станислав	Михайлишин Гаврило	Чунило Алексей

Поправок в однім предметі 3; ІІ кл. 2; ІІІ кл. 2.

КЛАСА ІV. А.

(Класифікованих 27 учеників).

Лещій Юліан	Зяттик Осип	Сапоцький Роман
Булик Микита	Качмар Іван	[Стефан
Гадьо Тимко	Кончило Володимир	Сенишин Іван
Гривнак Стефан	Крупа Роман	Стефанович Іван
Гемба Павло	Малюца Стефан	Цяпка Іван
Іут Алексей	Менциньський Юрій	Шона Роман Сидір
Жук Михайло	Михайлишин Володим.	Яворський Богдан

Двома ученикам дозволено поправити ноту з одного предмету по вакаціях; другий степеень дістало 5 учеників.

КЛАСА ІV. Б.

(Класифікованих 32 учеників).

Блюй Петро	Кашубинський Іван	Проскурницький Мир.
Зубрицький Володимир	Козій Константин	Станько Іван
Весоловський Омелян	Колтунюк Мирон	Стахняк Петро
Гладилович Богдан	Котис Данило	Трешневський Андрей
Головинський Стеф.	Мричко Остап	Хома Николай
Гончар Михайло	Пасічинський Яросл.	Хоминський Лев
Горняткевич Іван	Перфецький Ярослав	Хробак Николай
Гринишин Антін	Пилипівський Теодор	Шляф Ізаак
Кауфманн Авр. Пінк.	Подляшецький Алекс.	Ярема Петро
	Ясеницький Володим.	

Поправок в однім предметі 1; ІІ кл. 3.

КЛАСА V.

(Класифікованих 54 учеників).

Вергун Теодор	Дуда Василь	Рейнарович Йосиф
Курій Дмитро	Зятник Володимир	Селезінка Ярослав
Яремкевич Петро	Калимон Дмитро	Симко Михайло
Баконій Карло	Кишко Михайло	Січинський Мирослав
Берко Осип	Котис Кость	Смудка Клим
Білик Іван	Лапичак Віктор	Соловій Іван
Винар Никита	Левкевич Володимир	Стафінняк Лев
Возняк Євгеній	Лисак Павло	Ткачик Іван
Войтович Стефан	Малиновський Алексан.	Туна Николай
Гапак Антін	Пашуля Йосиф	Шарко Любомир
Гарковий Лев	Петик Івач	Швебер Ілія
Глубоцький Петро	Присташ Теофіль	Ярошко Дмитро
Горчицький Василь	Пшеторський Йосиф	Янос Роман

Поправок в однім предметі 5; П. кл. 8; Ш. кл. 2; двом ученикам дозволено задля недуги доповнити іспит по феріях.

КЛАСА VI.

(Класифікованих 32 учеників).

Ждан Іван	Желехівський Іван	Ольховий Михайло
Білас Михайло	Заньків Михайло	Пасічинський Теодор
Вахнянин Клим	Кміть Іван	Прокурат Михайло
Вольшин Іван	Колодій Юрій	Терлецький Маркіян
Воробель Володимир	Курдяк Юрій	Федак Семен
Гарабач Стефан	Лісикевич Йосиф	Шалавило Стефан
Гірняк Михайло	Маланяк Стефан	Шилька Пантелейм.
Імитрасевич Волод.	Медвецький Володим.	Ярема Павло
Іонтарський Іван	Михаць Юліян	

Поправок в однім предметі 4; П. кл. 2.

КЛАСА VII.

(Класифікованих 55 учеників).

Белкот Ярослав	Гіринович Володимир	Полушинович Іван
Гоза Теодор	Гудз Василь	Прокопович Роман
Дубляниця Роман	Заяць Михайло	Рибачевський Теофіль
Закалата Теодор	Кассіян Йосиф	Рогужинський Волод.
Цапак Іван	Кириян Володимир	Сенечко Іван
Ярема Яким	Кос Андрей	Сінкевич Анатоль
Адрианович Євген	Костишин Ілія	Стронський Микола
Бажалук Микола	Котис Омелян	Тарчанин Михайло
Биневич Володимир	Куціль Роман	Тедорович Роман
Біліньський Стефан	Ліщинський Осип	Тисовський Євген
Боберський Методій	Макар Іван	Товарницький Іван
Боднар Володимир	Мартинєць Гнат	Трешлевський Алекс.
Брилинський Іван	Марчак-Баранський	Федевич Леа
Ващук Теофіль	Огоновський Мик. [Ом.	Фута Іван
Гринчук Іван	Олексів Михайло	Царевич Михайло
Гучко Василь	Пацак Михайло	Щурко Фелікс

Поправок в однім предметі 6; П. кл. 1.

КЛАСА VIII.

(Класифікованих із учеників).

Балаким Михайло	Котович Михайло	Петрик Анатоль
Гемба Іван	Кузич Василь	Прийма Теофіл
Малиновский Стефан	Лотоцкий Амврозий	Рогужинський Юстин
Напурко Володимир	Малецкий Онуфрий	Салук Лука
Цеглинський Николай	Манастирский Теод.	Турчин Лука
Бабяк Михайло	Манастирский Теоф.	Федевич Іван
Вахнянин Омелян	Масляник Мирон	Цимбако Алексей
Вітик Стефан	Масляник Михайло	Шемердяк Лев
Вовк Микола	Менциньский Никол.	Шехович Богдан
Задорецкий Анатас	Момрик Антія	Шквірко Николай
Кончевич Теодот	Падох Василь	Якимович Іларий

Іспит зрілості в ш. р. 1902.

До іспиту приступило 35 публичних абітурієнтів. 136

Здали іспит з відзначенем:

Балаким Михайло	Котович Михайло	Масляник Мирон
Гемба Іван	Малиновский Стефан	Напурко Володимир
	Цеглинський Николай	

Здали іспит з добрим успіхом:

Бабяк Михайло	Малецкий Онуфрий	Салук Лука
Білинський Володим	Манастирский Теод.	Турчин Лука
Вахнянин Омелян	Манастирский Теоф.	Федевич Іван
Вітик Стефан	Масляник Михайло	Шемердяк Лев
Вовк Николай	Падох Василь	Шехович Богдан
Задорецкий Атанас	Петрик Анатоль	Шквірко Николай
Кончевич Теодот	Прийма Теофіл	Якимович Іларий
Кузич Василь	Рогужинський Юст.	
Лотоцкий Амврозий	Рудаевский Антін	

Двом абітурієнтам публичним дозволено поправити іспит по фех-
 рях з 1 предмети; оден відступив від іспиту.

З тих абітурієнтів пійде:

1) на науку теології . . . 13	4) на науку медицини . . . 1
2) " " прав . . . 9	5) " " техніку . . . 2
3) " " філософії . . . 8	6) " " лісену академію 1

